

Bożena Bednarek-Michalska
Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu

Współprac zagraniczna Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu 1947-2013

Streszczenie: Autorka przedstawia najważniejsze formy współpracy międzynarodowej, jakie prowadziła Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu od momentu jej powstania do 2014 roku. Opisuje ciekawe wydarzenia, pracę związaną z wymianą książek, szkolenia technologiczne, wyjazdy na konferencje i wiele innych.

Słowa kluczowe: Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu; współpraca międzynarodowa;

Współpraca międzynarodowa Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu ma długą i ciekawą historię, choć w tak krótkim opracowaniu nie da się w szczegółach odnieść do wszystkich istotnych spotkań, zrealizowanych projektów, pozyskanej wiedzy, które w znaczącym stopniu przyczyniły się do takiego kształtu instytucji i jej pozycji w Polsce, na jaki sobie przez te wszystkie lata zapracowała. Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu rozpoczęła bardzo szybko współpracę międzynarodową szczególnie w zakresie pozyskiwania darów książkowych czy czasopiśmienniczych, zaraz za zakończeniu działań wojennych, wynikało to bezpośrednio z potrzeby szybkiego utworzenia nowego ośrodka naukowego na ziemiach pomorskich i zagospodarowania wysoko kształconych kadr z ziem utraconych dla kraju.

Trudna lata powojenne

Potrzeby Uniwersytetu u początku jego istnienia były ogromne, jako że w zasobach brakowało wszystkiego: budynków, ludzi, zasobów piśmienniczych. Pozyskiwanie tych dóbr było trudne, dlatego pierwsze dary zagraniczne, jakie spływały do biblioteki już w 1947 roku były bardzo doceniane. Ludzie, którym przyszło budować uczelnię od nowa byli bardzo zdeterminowani, każdy kontakt wzmacniający uczelnię, był na wagę złota, a biblioteka i jej zasoby były postrzegane, jako najistotniejszy element składowy, bez którego nie można było w ogóle wyobrazić sobie rozpoczęcia działalności edukacyjnej czy naukowej.

Dlatego poszukiwano wielu dróg dla zdobywania książek i czasopism, także za granicą. Początkowo szły one głównie z ambasad zarówno obcych lokowanych w Polsce, jak i za granicą¹, ale potem i innych instytucji sprzyjających rozwojowi bibliotek w Polsce, np. Fundacji Kościuszkowskiej <http://www.thekf.org/>², British Council, Ambasady Polskiej w Moskwie, Ambasady Polskiej w Londynie, Committee of Rehabilitation of Science and Culture w Polsce, Szwajcarskiego Czerwonego Krzyża czy American Book Centre <http://www.abc.nl/>. Jednym z pierwszych darów, jakie otrzymała biblioteka w roku 1947, była *Encyklopaedia Britannica* wydanie z 1945 roku oraz *Bibliography of English Literature* z roku 1940. Ogółem pozyskano w tym czasie 6048 pozycji. Nie było to mało zważywszy na początki budowania kontaktów zagranicznych. Na zakupy książek zagranicznych nie było pieniędzy, dlatego przywiązywano wagę do wymiany.

¹ Styczyńska Adela, *Anglistyka i romanistyka na UMK (1945-51)*. W: Uniwersytet Mikołaja Kopernika : wspomnienia pracowników. Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika Toruń 1995. s. 316. [data dostępu 20 maj 2014]. Dostępne w: <http://kpbk.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=25684>.

² Wszystkie odesłania do Internetu związane z tym tekstem były aktualne w lutym 2014 roku.

Oczywiście w latach 40-ych nawiązano także pierwsze międzynarodowe kontakty osobowe, które rozpoczęły się od wizyty pojedynczych gości zagranicznych z Belgii, USA, Danii, Niemiec, Czech zarówno naukowców, jak i dyplomatów. W roku 1948 wykonano pierwsze kwerendy zagraniczne (13) dla pracowników nauki z USA, Niemiec, Francji, Łotwy, Włoch i ZSRR. W tymże roku przygotowano także wystawę dużego daru książkowego Szwajcarskiego Czerwonego Krzyża, który pokazano społeczności akademickiej w 14 gablotach.

Oto opis jednej z wizyty powojennych w Bibliotece Uniwersyteckiej: *W krótkim czasie po bytności ambasadora Piska w Toruniu w miesiącu marcu-kwietniu 1949 r. w gmachu Biblioteki Uniwersyteckiej została zorganizowana bogata "Wystawa Książki Czeskiej", której otwarcia dokonał przybyły w tym celu z Pragi prof. filozofii słowiańskiej na Uniwersytecie Karola w Pradze wybitny działacz naukowy jak i polityczny prof. dr Julius Dolansky autor dzieła pt. "Wpływ Mickiewicza na literaturę czeską". Bogatą wystawę zwiedziło około 5000 osób z Torunia, Bydgoszczy i innych sąsiednich miast. Należy podnieść, że znaczna część wystawy około 300 książek, w tym wiele cennych dzieł naukowych z zakresu biologii, medycyny itd. pozostało w Toruniu jako dar czeskiego Min. Kultury dla Biblioteki Uniwersyteckiej.*³

Warto tu podkreślić, że każdy kontakt zagraniczny był wykorzystywany w tamtych latach do pozyskiwania zasobów bibliotecznych i wszyscy to rozumieli, ponieważ wojna uwrażliwiła ludzi na ten humanistyczny aspekt.

Ograniczenia lat 50. i 60.

Początek lat 50-tych także nie był łatwy dla biblioteki, gdyż dobrze rozpoczęta współpraca zagraniczna została wówczas ograniczona do wymiany książek i to z krajów bloku wschodniego. Bezpośrednie kontakty merytoryczne i poszukiwanie zachodnich modeli pracy były ograniczone, dewizy na zakupy zagranicznej literatury niewielkie. Prenumerowano wówczas 28 tytułów czasopism z krajów zachodnich i 13 wschodnich, czasopism radzieckich zaś było 204 tytuły. Dopiero w roku 1956 zakupiono 535 pozycji za dolary, choć o dewizy w tym czasie też było trudno: *Jeszcze większe trudności nastręczają się przy zabiegach o książkę zagraniczną. Nie ulega wątpliwości, że kto jak kto, ale naukowiec musi oprzeć swój warsztat pracy również o doświadczenia swoich radzieckich, niemieckich czy francuskich kolegów. Tymczasem rzeczywistość jest taka, iż kto nie ma krewniaków za granicą, ten jest praktycznie od książki zagranicznej odcięty. W tych warunkach wielu naukowców, zwłaszcza początkujących pracuje nad problemami, które w innych krajach są nieraz już bliskie rozwiązania. Oczywiście zdajemy sobie sprawę, że kwestia importu książek zagranicznych to sprawa dewiz, a zatem musi być załatwiona centralnie. Dopóty sprawy dewizowe, tak bardzo istotne dla naszej gospodarki narodowej będą musiały decydować o imporcie książki zagranicznej, tak długo trzeba: 1) podawać choćby w czasopismach fachowych recenzje najbardziej podstawowych dzieł zagranicznych; 2) sprowadzać przynajmniej dla bibliotek głównych wyższych uczelni i poważniejszych ośrodków kulturalnych najbardziej wartościowe, podstawowe pozycje zagranicznej myśli naukowej.*⁴

Widać było zatem skalę i zakres, w jakim bibliotekarze musieli się obracać – nie było specjalnych warunków do poszerzania współpracy międzynarodowej, chyba, że we wskazanych przez decydentów kierunku. W Głosie Uczelni z 1952 roku możemy przeczytać, że w tym czasie wzorem działań bibliotekarzy w Polsce byli bibliotekarze radzieccy: *Co pewien okres czasu sala Czytelni Głównej Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu staje się miejscem niecodziennego spotkania: a mianowicie spotykają się w niej na wspólnej konferencji pracownicy biblioteki z czytelnikami. Celem tych imprez, organizowanych w oparciu o doświadczenia*

³ Tomczyńska, Maria, *Kronika kulturalno-oświatowa kontaktów U. M. K. z Czechosłowacją*. Głos Uczelni / UMK R. 5 nr 4 (25) (1955), s. 7-8. [data Dostępu 15 maj 2014]. Dostępny w: <http://kpsc.umk.pl/dlibra/publication?id=41433&tab=3>.

⁴ Rosochowicz, Urszula, *Za decentralizacją*. Głos Uczelni / UMK R. 5 nr 3 (35) (1956), s. 4. [data Dostępu 15 maj 2014]. Dostępny w: <http://kpsc.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=49412>.

*bibliotekarstwa radzieckiego, jest doskonalenie metod pracy biblioteki, usuwanie wad i braków dających się zauważyć po stronie czy to biblioteki czy też czytelnika.*⁵⁶

Biblioteka Uniwersytecka, która starała się zawsze być gościnna, w tym okresie także przyjmowała gości uczelni, głównie z krajów socjalistycznych, np. w roku 1950 przyjechał do Torunia na zaproszenie naukowców profesor Konstantyn Kulikow, znany radziecki astronom. Jego wizytę opisano następująco w Głosie Uczelni z roku 1954: *Dnia następnego prof. Kulikow w wypełnionej do ostatniego miejsca auli Collegium Maximum wygłosił odczyt pt.: "Zdobycze radzieckiej nauki". Z niezwykłym zainteresowaniem oglądali goście radzieccy dom, w którym urodził się Mikołaj Kopernik i Muzeum Toruńskie. Obejrzel też zbiory Książnicy Miejskiej i Bibliotekę Uniwersytecką. Opuszczali gród Kopernika z żalem oraz dziękowali serdecznie za miłe przeżycia i zapoznanie ich z cennymi zabytkami Torunia.*⁷

W roku 1954 na UMK przebywała delegacja naukowców ze związku radzieckiego i minister kultury tegoż kraju: [...] *Dla upamiętnienia swego pobytu w Toruniu przystali uczeni radzieccy dla Biblioteki Uniwersyteckiej mnóstwo cennych dzieł z zakresu historii, literatury, fizjologii, anatomii, archeologii oraz nauk prawnych. Szczególnie cennym jest dzieło pt. "Kopernik", zawierające zbiór publikacji naukowych, ogłoszonych w 400 rocznicę śmierci patrona toruńskiej uczelni. Z inicjatywy gości Akademia Nauk ZSRR przysłała regularnie periodyki i czasopisma naukowe, z których korzystają w bardzo szerokim zakresie poszczególne zakłady naukowe U. M. K.*⁸

*W .czerwcu 1950 r. w gmachu Biblioteki Uniwersyteckiej odbyła się wystawa poświęcona życiu i twórczości B. Smetany jako wielkiego kompozytora i twórcy narodowej muzyki czeskiej. Słowo wstępne w czasie otwarcia wystawy wygłosił dr Witkowski podkreślając . ludowy i rewolucyjny charakter twórczości wielkiego kompozytora. W styczniu 1954 r. staraniem Biblioteki Uniwersyteckiej odbyła się Wystawa J. Fucika rewolucyjnego młodego dziennikarza i pisarza czeskiego zamordowanego przez hitlerowców w r. 1943.*⁹

W roku 1957 bibliotekarze mogli wrócić do poszukiwania kontaktów nie tylko w krajach socjalistycznych ale i kapitalistycznych, to właśnie wówczas nawiązano kontakt z przedstawicielami Herder Instytut z Marburga, które do dziś profitują. Ogólnie w roku 1957 biblioteka nawiązała lub odnowiła kontakty z 74 instytucjami zagranicznymi, które wymieniały książki i czasopisma. Jednocześnie pierwsza pracownica — Aleksandra Zajkowska — pojechała w tym czasie za granicę, do Londynu, by przyrzec się, jak w Bibliotece Brytyjskiej robi się katalogi rzeczowe, jako że bibliotekarze rozpoczęli prace koncepcyjne nad toruńskim schematem. Także pod koniec lat 50-ych do biblioteki zaczęły przyjeżdżać pierwsze wycieczki zagraniczne z USA, Danii, Francji, ZSRR czy Szwajcarii. W roku 1958 odwiedził bibliotekę profesor Marian Kamil Dziewanowski znany polski i amerykański historyk, emigrant pracujący w Boston University. W latach 50. i 60. gości zagranicznych oprowadzała po bibliotece Maria Mołodcówna.

W latach 60. międzynarodowa współpraca bibliotekarzy ustabilizowała się i polegała głównie na przyjmowaniu gości (odnotowywano wówczas 3-4 wizyty naukowe rocznie), wycieczek, darów, wymianie zagranicznej (1500 rocznie), zakupie książek i czasopism, wykonywaniu kwerend (kilkanaście rocznie) i rzadkich wyjazdach zagranicz-

⁵ Ib., *Na marginesie ostatniej konferencji Biblioteki Uniwersyteckiej z Czytelnikami*, Głos Uczelni / UMK R. 1 nr 3 (1952), s. 2. [data Dostępu 15 maj 2014]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/publication?id=40800>.

⁶ Kor. B. U., *W jaki sposób Biblioteka Uniw. w Toruniu korzysta z doświadczeń radzieckich*. Głos Uczelni / UMK R. 4 nr 7 (19) (1954), s. 5-6. [data Dostępu 15 maj 2014]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/publication/41432>.

⁷ B.P., *Radzieccy uczeni w Uniwersytecie M. Kopernika*, Głos Uczelni / UMK R. 4 nr 7 (19) (1954), s. 2-3. [data Dostępu 15 maj 2014]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/publication/41432>.

⁸ Tamże.

⁹ Tomczyńska, Maria, *Kronika kulturalno-oświatowa kontaktów U. M. K. z Czechosłowacją*. Głos Uczelni / UMK R. 5 nr 4 (25) (1955), s. 7-8. [data Dostępu 15 maj 2014]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/publication?id=41433&tab=3>.

nych (K. Podlaszewska, ST. Burhardt, Bożena Jankowska). Dla gości zagranicznych często przygotowywano wystawy pokazujące najcenniejsze zbiory specjalne. Do biblioteki trafiali także turyści, nie tylko osoby zainteresowane pracą naukową czy dydaktyczną oraz coraz częściej bibliotekarze. W roku 1968 dr Stefan Burhardt przebywał dłużej za granicą zwiedzając biblioteki i pracując naukowo (nad bibliografią polskich polonezów) w Anglii, Francji, Włoszech i Austrii.

W roku 1966 biblioteka mogła się już pochwalić posiadaniem 1063 tytułów czasopism zagranicznych, co nie było mało, jak na tak trudne czasy, a rocznie kupowano około 1000 nowych pozycji książkowych zagranicznych, choć na dewizach stale oszczędzano: *Wzrastała w okresie piętnastolecia liczba tytułów czasopism bieżących, głównie naukowych: w 1966 r. Biblioteka gromadziła 2386 tytuły (w tym 1063 zagraniczne). [...] Szczególną wagę przywiązywano do pozyskiwania wydawnictw zagranicznych i w poszukiwaniu dróg powiększenia ich liczby rozwijano wymianę wydawnictw z instytutami naukowymi i bibliotekami krajów kapitalistycznych. W 1966 r. Biblioteka miała 224 stałe punkty wymiany wydawnictw za granicą i otrzymała z nich 1394 książki.*¹⁰

Sytuację zaopatrzenia biblioteki w zagraniczne pozycje ratowała wymiana zagraniczna, która w latach 60. była mocno rozwinięta. Biblioteka wysyłała w roku 1963 za granicę 381 sztuk Zeszytów Naukowych i innych publikacji UMK dla 195 instytucji w 31 krajach. Z zagranicy otrzymywano za to ponad tysiąc pozycji książkowych i czasopiśmienniczych.¹¹

Lata 70. — idzie nowe

Lata 70 były dla Biblioteki Uniwersyteckiej i bibliotekarzy bogate w wizyty gości zagranicznych, większe także były możliwości związane z wyjazdami na badania naukowe. Wiązało się to nie tylko z mniej restrykcyjną polityką państwa, większą dostępnością dewiz, ale także z wybudowaniem nowego kampusu UMK, który był licznie odwiedzany przez różne delegacje, w tym także gości Rektora. Wielu z nich trafiło oczywiście także do gmachu biblioteki, która była na owe czasy bardzo nowoczesna. Wizytom niektórych bibliotekarzy towarzyszyli inżynierowie (Magdeburg 1978), którzy chcieli się dokładnie przyjrzeć rozwiązaniom technicznym i budowlanym nowego gmachu.

W latach 70 odnotowano także w bibliotece bardzo dużo wycieczek ze Związku Radzieckiego, odwiedzali ją studenci, bibliotekarze, naukowcy i dziennikarze. Wycieczki te były organizowane przez Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Radzieckiej. Proporcje wizyt z krajów socjalistycznych i kapitalistycznych także się powoli wyrównały. Do Polski przyjeżdżali goście z obu bloków europejskich (z zachodu w roku 1974 było ich 91; z krajów socjalistycznych 167), liczba ogólna gości z zachodu stale rosła oscylując między 200 do ponad 550 w roku 197, a 838 w 1978. Można postawić zatem tezę, że to otwarcie się na nowe kierunki powodowało wzrost wiedzy na temat funkcjonowania systemu szkolnictwa w Europie i wpływało na poprawianie jakości usług w Toruniu.

Otwarcie Polski przejawiało się to także w coraz częstszych wyjazdach służbowych bibliotekarzy. W roku 1970 Leonard Jarzębowski wyjechał do Uppsali (Szwecja) pro-

¹⁰ Ryszewski, Bohdan, *Biblioteka Uniwersytecka*, w: Uniwersytet Mikołaja Kopernika 1966-1980 T. 2, Wydawnictwo UMK, Toruń 1992, s. 149. [data dostępu maj 2014]. Dostępny w: <http://kpbk.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=25643>.

¹¹ Baranowski, Henryk (1920-) ; Galon, Rajmund (1906-1986) ; *Uniwersytet Mikołaja Kopernika, 1956-1965*, Wydawnictwo UMK, Toruń 1965. s. 174. [data dostępu maj 2014]. Dostępny w: <http://kpbk.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=25640>.

wadzić badania nad *copernicanami* wywiezionym przez Szwedów ze zbiorów warmińskich. W tym samym roku bibliotekę odwiedził profesor Owen Gingerich¹² z Uniwersytetu Harvarda w USA znany badacz dzieł Mikołaja Kopernika, którego szczególnie interesowały kolejne wydania *De revolutionibus*. Jego wizyta została bardzo ciekawie opisana w Głosie Uczelni z 2009 roku:

Profesor Hanasz też wspomina tę wizytę: "Pamiętam, że razem z Turłą zostaliśmy wyznaczeni przez panią profesor Iwanowską do opiekowania się Gingerichem w czasie jego pobytu w Toruniu. Przyjechał [...] z konkretną ofertą przekazania naszemu Uniwersytetowi dużego komputera [...]. Rozmowy toczyły się na szczuble rektora Łukaszewicza i Zygmunt, i ja byliśmy tłumaczami. Nie wiem, dlaczego nic z tego komputera nie wyszło. ...odwiedziliśmy bibliotekę uniwersytecką, która wtedy była na ul. Chopina, tam gdzie teraz jest Wydział Matematyki. I tam kustosz, pan Jarzembowski, pokazywał pamiątki związane z Kopernikiem. Gingerich, który posiadał ogromną wiedzę o Koperniku, oglądał eksponaty z wielkim zainteresowaniem".¹³

W ramach radzieckiej współpracy bibliotekarze: Danuta Poklewska, Bożena Jankowska, Stefan Czaja, Teresa Zbijewska i Teresa Szymorowska wyjeżdżali do Moskwy na kursy podnoszące kwalifikacje zawodowe. Irena Voise-Maćkiewiczowa pracowała naukowo w Greiswaldzie, Maria Mołodcówna w Dreźnie a Waldemar Tłokiński w Kijowie.

W roku 1978 Maria Nędzewicz odwiedzała biblioteki w Rostoku i Greifswaldzie w celu pogłębienia współpracy a Danuta Poklewska spędziła 2 miesiące w Pradze w Bibliotece Narodowej na stażu zawodowym. Tu trzeba podkreślić, że Maria Nędzewicz, która była wówczas szefem Oddziału Prac Naukowych była pierwszą profesjonalistką zajmującą się systematycznie i kompleksowo współpracą międzynarodową. Znała dobrze język niemiecki i angielski, często wyjeżdżała za granicę (szczególnie do bibliotek niemieckich: Drezno, Magdeburg, Lipsk, Rostock) i zajmowała się współpracą na różnych poziomach. Prowadziła także lektoraty z języka angielskiego oraz niemieckiego dla bibliotekarzy, wspomagała pracowników oraz dyrekcję w zakresie wymiany międzynarodowej. Lata 70. przebiegły na nawiązaniu i zacieśnianiu bliższych kontaktów z bibliotekami niemieckimi. W roku 1975 gościła u nas dyrektorka biblioteki Uniwersyteckiej z Greifswaldu Ilse Hochel a potem dyrektorzy innych bibliotek.

Bardzo ważnym rokiem, jeśli chodzi o współpracę międzynarodową dla UMK był rok 1973, kiedy to odbywało się u nas wiele imprez naukowych w związku z 500 rocznicą urodzin Mikołaja Kopernika. Rok ten został ogłoszony w Polsce „Rokiem Nauki Polskiej” a przygotowania do niego trwały latami. Do Torunia przyjechali jesienią goście z zagranicy (ponad 700 osób), by wziąć udział w dwóch międzynarodowych kongresach Unii Astronomicznej oraz Unii Historii i Filozofii Nauki pod patronatem UNESCO. Wielu z tych gości zwiedzało bibliotekę¹⁴.

Warto nadmienić, że zaraz po przeprowadzce do nowego budynku w roku 1974 w Bibliotece Uniwersyteckiej w sali wykładowej nr 10 odbywało się bardzo wiele konferencji naukowych w tym także zagranicznych. Biblioteka miała doskonale wyposażoną salę do tych celów. Można tu dla przykładu wymienić konferencję *Międzynarodowe Sympozjum Fizyki Matematycznej*, której kolejne edycje odbywają się do tej pory,

¹² *Kalendarium Uniwersytetu Mikołaja Kopernika*. Archiwum UMK. [data dostępu maj 2014]. Dostępny w: <http://www.archiwum.umk.pl/bazy/kalendarium/>.

¹³ Smentek, Lidia, Planetoida Gingericha. Głos Uczelni 2009 nr. 11. [data dostępu maj 2014]. Dostępny w: <http://glos.umk.pl/2009/11/planetoida/>.

¹⁴ Kalembka, Sławomir (1936-2009), Uniwersytet Mikołaja Kopernika w 1973 roku : rozbudowa i przygotowania do obchodów kopernikowskich. Maszynopis. UMK Toruń 1973. [data dostępu maj 2014]. Dostępny w: <http://kpsc.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=42181>.

a zapoczątkował je na UMK profesor Roman Ingarden, którego międzynarodowe kontakty były imponujące.

W roku 1974 biblioteka gościła ministrów finansów państw RWPG (31 osób) pod przewodnictwem ówczesnego polskiego ministra Stefana Wędrychowskiego oraz dziennikarzy krajów socjalistycznych i architektów zagranicznych. Wszystko to wiązało się ze zwiedzaniem nowego kampusu uniwersyteckiego. 28 czerwca w roku 1977 wizytował Bibliotekę Willy Brandt Przewodniczący Socjaldemokratycznej Partii Niemiec wraz z małżonką. W listopadzie 1978 roku przebywali na terenie Biblioteki Głównej dr Krol — dyrektor Biblioteki Wyższej Szkoły Technicznej w Magdeburgu oraz inż. Scheuber (architekt). Goście interesowali się organizacją i działalnością naszej biblioteki, a także sprawami budownictwa bibliotecznego i przeprowadzki bibliotek.¹⁵

Wili Brandt oraz Krystyna Podlaszewska oglądają wystawę okolicznościową. Fotografia z Archiwum UMK. © UMK. Źródło: <http://www.archiwum.umk.pl/bazy/kalendarium/1976-1985/>.

Towarzyszyli mu H. J. Wischniewski — Minister Stanu w Federalnym Urzędzie Kanclerskim oraz liczni dziennikarze. Ze strony polskiej gościom towarzyszyli członkowie Biura Politycznego: sekretarz KC PZPR tow. Edward Babiuch, z-ca Kierownika Wydz. Zagranicznego KC PZPR tow. Bogumił Sujka oraz przedstawiciele władz wojewódzkich I sekretarz KW PZPR tow. Zygmunt Najdowski i Wojewoda Toruński Jan Przytarski. Delegacja niemiecka wraz z towarzyszącymi osobami zwiedziła Instytut Chemii, Gmach Biblioteki Głównej oraz Akademicką Przychodnię Lekarską.¹⁶

W kwietniu 1979 roku z okazji Dnia Kosmonauty przybył do Polski Walentyn Lebediew. Na zaproszenie Związku Wojewódzkiego Towarzystwa Przyjaźni Polsko-rosyjskiej gość przybył także do Torunia i zwiedził m.in. Uniwersytet. W Gabinetce Muzyki Biblioteki wysłuchał koncertu symfonicznego.¹⁷ 18 sierpnia 1979 roku odwiedził Uniwersytet Kanclerz Republiki Federalnej Niemiec Helmut Szmidt. Gościowi towarzyszyli: Z-ca Przewodniczącego Rady Państwa, Sekretarz KC PZPR, Członek Biura

¹⁵ Kronika. Głos Uczelni : biuletyn Uniwersytetu Mikołaja Kopernika 1978 maj/wrzesień. Toruń, UMK. S. 79. [data dostępu 30 maj 2014]. Dostępny w: <http://kpbk.umk.pl/dlibra/publication/41609?tab=1>.

¹⁶ Sikora, Leszek, Waskan, Jan, KRONIKA. Biuletyn Informacyjny / Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu 1977 grudzień, s. 72. [data dostępu maj 2014]. Dostępny w: <http://kpbk.umk.pl/dlibra/publication/41562>.

¹⁷ Kronika. Głos Uczelni : biuletyn Uniwersytetu Mikołaja Kopernika 1979 nr 7, s. 64. Toruń, UMK.. [data dostępu 30 maj 2014]. Dostępny w: <http://kpbk.umk.pl/dlibra/publication/41610?tab=1>.

Politycznego PZPR Edward Babiuch, I Sekretarz KW PZPR w Toruniu Bolesław Kapitan, Wojewoda Toruński Jan Przytarski, Prezydent Miasta Torunia Gracjan Leczyk. Gości powitał Rektor UMK prof. dr hab. Ryszard Bohr. Zapoznali się oni z osiągnięciami Uczelni, zwiedzili Instytut Chemii i Bibliotekę Uniwersytecką. W Bibliotece obejrzeli wystawę cennych starych druków i wpisali się do księgi pamiątkowej. Na zakończenie Rektor UMK wręczył Kanclerzowi RFN medal pamiątkowy.¹⁸

W roku 1979 bibliotekarze UMK zorganizowali w sierpniu pierwszą międzynarodową wycieczkę po bibliotekach Słowacji (Martin, Bratysława, Trnava). A zaraz po powrocie z tej eskapady przyjmowali dużą wycieczkę (23 osoby) bibliotekarzy z Rostocku.

W tych latach zaczęto także wprowadzać pewne innowacje usługowe, które wynikały z obserwacji tego, co działo się za granicą kraju i dobrze rozwijającej się współpracy międzynarodowej: *W zakresie informacji naukowej Biblioteka wprowadziła w 1975 r. informację ekspresową, informującą czytelników o nowych nabytkach w zakresie literatury naukowej zagranicznej w 21 seriach odpowiadających poszczególnym dziedzinom nauki. Wprowadzono także w 1978 r. urządzenie teleksowe przyspieszające poszukiwania książek w księgozbiorach innych bibliotek.*¹⁹

Lata 80.

W latach 80. kontynuowano wcześniej podjęte inicjatywy i wyjazdy zagraniczne, choć trudny okres stanu wojennego nieco zmniejszył ich liczbę. Interesujący się wydaje wyjazd Pana Alojzego Burnickiego do Londynu w styczniu 1980 roku na 2-tygodniowy kurs zatytułowany „Information networks” zorganizowany przez British Council, ponieważ mógł on zapoznać się z tematyką sieci informatycznych dla bibliotek, a był to w Polsce zupełnie nieznany aspekt, jak się szybko okazało bardzo ważny dla przyszłości. W roku 1980 dr W. Armon odbył wizytę naukową w Uniwersytecie Wileńskim, dr A. Burnicki wyjechał do Centralnego Instytutu Astrofizycznego w Poczdamie²⁰,

Kilka wyjazdów zagranicznych dotyczyło praktyki bibliotekarskiej w tym także budowy katalogu rzeczowego, H. Maniakowska gościła z tego tytułu w bibliotekach Związku Radzieckiego, Krystyna Podlaszewska wyjechała do Greifswaldu, gdzie zajmowała się zbiorami specjalnymi i konserwacją książki, natomiast w roku 1986 gościła również we Francji. Teresa Zbijewska była w Rostocku w celu poznania zasad katalogowania centralnego i udostępniania zasobów. Praca naukową zajmował się także Wiesław Mincer, który przygotowując prace z zakresu filozofii i historii fizyki gościł w Belgii na Uniwersytecie w Louvain, Perugii na konferencji naukowej z referatem, był także w Pradze i Oldenburgu. Adam Domański przebywał w roku 1981 tydzień na Słowacji zapoznając się z różnymi aspektami prac tamtejszych bibliotek szczególnie Biblioteki Uniwersyteckiej w Bratysławie.

W sierpniu 1980 na wycieczkę szkoleniową do NRD wyjechała 34-osobowa grupa bibliotekarzy UMK, w trakcie której zwiedzali oni biblioteki uniwersyteckie w Lipsku, Dreźnie²¹ i Weimarze. A w roku 1988 — 24 osoby z biblioteki z Rostocka przyjechały do Torunia, rok później odbyła się polska rewizyta. Dużo podróżowali za granicę Ste-

¹⁸ Kronika. Głos Uczelni : biuletyn Uniwersytetu Mikołaja Kopernika 1979 nr 8/9, s. 114. Toruń, UMK.. [data dostępu 30 maj 2014]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/publication/41610>.

¹⁹ Ryszewski, Bohdan, *Biblioteka Uniwersytecka*, w: Uniwersytet Mikołaja Kopernika 1966-1980 T. 2, Wydawnictwo UMK, Toruń 1992, s. 150. [data dostępu maj 2014]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=25643>.

²⁰ Kronika. Głos Uczelni : biuletyn Uniwersytetu Mikołaja Kopernika 1980, nr 1, s. 46-47. Toruń, UMK.. [data dostępu 30 maj 2014]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/publication/41611>.

²¹ Kronika. Głos Uczelni : biuletyn Uniwersytetu Mikołaja Kopernika 1980, nr 2, s. 10. Toruń, UMK.. [data dostępu 30 maj 2014]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/publication/41611>.

fan Czaja, Maria Nędzewicz (prawie co rok do Niemiec) oraz dr Krystyna Podlaszewska (Niemcy, Włochy, Francja), którzy prowadzili kwerendy naukowe, nawiązywali kontakty oraz inicjowali wymianę książek naukowych pomiędzy bibliotekami uniwersyteckimi. Głównie wyjazdy koncentrowały się wokół Niemiec.

Do Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu zawsze chętnie przyjeżdżali dyrektorzy zaprzyjaźnionych bibliotek niemieckich Heine Sonnevend (Rostock), Hanna Baum (Berlin), Ilse Hoechel oraz Paul Hadler (Greifswald), Friedhilde Krause (Berlin) czy Paul Raabe z Wolfenbuettel. Wymiana ta poszerzana o grono fachowców z obu stron zaowocowała wieloma zmianami nie tylko w Toruniu. Bibliotekarze uczyli się, czym jest automatyzacja bibliotek, jak konserwować zbiory, słuchali wykładów dotyczących organizacji pracy i kolekcji (Paul Raabe, A. Heymowski, Volker Segars, Friedhilde Krause), wymieniali wystawami i poznawali wzajemnie.

Szczególnie ważne były 2 wystawy zorganizowane wspólnie z Biblioteką Uniwersytecką w Oldenburgu dotycząca książki dziecięcej znajdującej się w zbiorach polskiej i niemieckiej księżnicy, które były przygotowywane w latach 80. a potem pokazywane w Oldenburgu oraz w Toruniu.

W dniach od 5 do 27 listopada 1987 r. w Bibliotece Uniwersyteckiej Oldenburgu prezentowana była wystawa polskiej książki dziecięcej ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu. Pomysł zorganizowania takiej wystawy zrodził się w trakcie kilkuletniej współpracy między uczelniami i Bibliotekami Uniwersyteckimi w Oldenburgu i Toruniu. W ubiegłym roku dyrekcja Biblioteki Uniwersyteckiej w Oldenburgu zwróciła się do Biblioteki UMK z propozycją zorganizowania wystawy polskiej książki dziecięcej. Została ona ujęta w programie 13-tych Targów Książki dla Dzieci i Młodzieży (13. Oldenburger Kinder- und Jugendbuchmesse) organizowanych wspólnie przez miasto Oldenburg, Uniwersytet Oldenburski oraz tamtejszy Uniwersytet Ludowy.²²

Przygotowania do niej trwały 2 lata, ale zaowocowały poważnym przedsięwzięciem. Jej pokłosiem była fachowa publikacja zagraniczna Jana Kotłowskiego *Polnische Kinderbuchillustration* wydana w roku 1991 w Berlinie. W roku 1988 gościem Biblioteki Uniwersyteckiej był Hans Joachim Watjen, wicedyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej w Oldenburgu (RFN), a jej dyrektor Herman Havekost był wielkim przyjacielem Torunia i wspólnie ze Stefanem Czają intensyfikowali wymianę pracowników, książek i innych projektów.

Poza bibliotekarzami w drugiej połowie lat 80. chętnie wizytowali bibliotekę goście z Getyngi – miasta partnerskiego zaprzyjaźnionego z Toruniem, młodzież ucząca się z różnych krajów Europy oraz oficjalne delegacje uczelni np. z Chin, Węgier czy Czechosłowacji. Biblioteka zawsze była miejscem gościnnym i dzięki temu mogła poszerzać liczbę kontaktów zagranicznych.

Interesująca i dość oryginalna była wizyta Krystyny Podlaszewskiej w Budapeszcie w roku 1985. Wzięła ona udział w otwarciu wystawy węgierskich rękopisów średniowiecznych, na którą zawiozła rękopis średniowieczny ze zbiorów UMK napisany w języku staro-węgierskim, a zwany *Fragmentem Królewskim*. Dziś taka podróż bibliotekarza z unikatowym zabytkiem nie byłaby już możliwa, poprzedziłoby je wiele administracyjnych i zabezpieczających zabiegów także na poziomie rządów czy ambasad krajów zainteresowanych wymianą.

²² Kamila Maj, *Polska książka dziecięca w Oldenburgu*. Głos Uczelni nr 1 z 1988 roku, s. 28-29. [data dostępu 30 maj 2014]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/publication/41613>.

W roku 1987 Cecylia Wiśniewska-Maćkiewicz przebywała 7 dni w Oldenburgu przygotowując wystawę pt.: *Polska książka dziecięca*. Do biblioteki w Oldenburgu w roku 1989 pojechali także Adam Domański i Teresa Szymorowska, którzy spędzili tam tydzień zapoznając się z działalnością całej biblioteki w szczególności tych działów, które były w polu ich zawodowych zainteresowań czyli gromadzenia i opracowania rzeczowego. W roku 1988 Jan Kotłowski odbył miesięczny październik staż naukowo-zawodowy w Bibliotece Uniwersytetu Wileńskiego, gdzie pracował nad kolekcjami polskiej grafiki okresu międzywojennego. Jeździł on także do Niemiec do ośrodków naukowych w Monachium, Heidelbergu i Darmstadt, gdzie prowadził poszukiwania materiałów do powstającej w tamtych latach *Bibliografii stosunków polsko-niemieckich w historii i współczesności* pod red. Dr Andreasa Lawaty'ego oraz Wiesława Mincera.

W latach 80. w bibliotece także wielu gości zagranicznych zarówno z instytucji współpracujących (Rostock, Greifswald), jak i nowych ośrodków chcących nawiązać nowe kontakty (Dortmund, Budapeszt, Darmstadt). W roku 1985 przyjechał do Torunia dr Andreas Lawaty z Deutsches Polen Institut w Darmstadt, który był potem częstym gościem, bo realizował z toruńskimi bibliotekarzami duży projekt tworzenia *Bibliografii stosunków polsko-niemieckich*. Brało w nim udział wielu bibliotekarzy: Stefan Czaja, Wiesław Mincer, Anna Domańska, Kamila Maj i inni. Z inicjatywy profesorów Karla Dedeciusa i Janusza Małka rozpoczęła się wieloletnia praca, która została zwieńczona drukiem *Bibliografii* w Wiesbaden w roku 2000. Powstało 4-tomowe wydawnictwo ważne dla Polaków i Niemców.

W maju 1988 roku powstał z inicjatywy lokalnej i na początku swojej działalności mieścił się w Bibliotece Uniwersyteckiej Ośrodek Polskiego Komitetu Współpracy z Alliance Francaise przy UMK. Był jedną z 13 istniejących wówczas w Polsce placówek, prowadził szereg imprez upowszechniających wiedzę o nauce i kulturze Francji.²³

Pod koniec lat 80. rozpoczęły się także wyjazdy w kierunku północnym do Wielkiej Brytanii zapoczątkowane przez Marię Śliwińską i Annę Bogłowską, które interesowały się systemami komputerowymi i wdrożeniem ich do praktyki zawodowej. Ich pobyt w Londynie w roku 1989 zapoczątkował serię wyjazdów na wyspy, dzięki którym bibliotekarze toruńscy poprawiali jakość swojej pracy informacyjnej i rozpoczęli komputeryzację biblioteki.

Średnia liczba odwiedzin gości zagranicznych w tych latach wahała się od 400 do 500 osób., znacznie mniej było ich w czasie trwania stanu wojennego (około 80 rocznie). Do biblioteki przyjeżdżali głównie doktoranci oraz naukowcy prowadzący kwerendy, badania naukowe z wykorzystaniem zbiorów toruńskich. Ponadto biblioteka przyjmowała wielu niezapowiedzianych gości z zagranicy i zwykle wycieczki turystyczne

Lata 90. – przede wszystkim informatyzacja, ale nie tylko...

Lata 90. były przełomowe nie tylko dla Polski, która przechodziła transformację ustrojową, ale i dla uczelni oraz biblioteki. Otwarcie granic spowodowało, że jedyną barierą, która mogła powstrzymać bibliotekarzy od poszerzania współpracy międzynarodowej była bariera ekonomiczna, wszelkie inne powoli znikły. Pracownicy biblioteki zaczęli intensywniej uczyć się języków obcych, pozyskiwać pieniądze ze źródeł zewnętrznych, wykorzystywać rodzącą się sieć Internet a nawet kontakty prywatne,

²³ Mieczysława Gawrych, Irena Kruska, *Spotkania z kulturą francuską*, Głos Uczelni N 2 z 1992, s. 9. [data dostępu 30 maj 2014]. Dostępny w: <http://kpbk.umk.pl/dlibra/publication/47784>.

wszystko po to, by otworzyć okno na świat i budować nowoczesną bibliotekę na miarę nowych wyzwań. W dużej mierze się to udało. Wielką zasługę należy tu oddać ówczesnym dyrektorom Biblioteki Stefanowi Czai, który wspólnie z panią Danutą Samselem rozwijał oraz pielęgnował kontakty niemieckie (Marburg, Bromberg, Berlin, Osnabrück) oraz zastępczyni dyrektora Marii Śliwińskiej, która otwierała drzwi do współpracy anglojęzycznej (USA, Wielka Brytania). Należy także podkreślić, że swoją aktywność przy bibliotece rozpoczęło w 1995 roku Archiwum Emigracji. Jego twórca Mirosław Supruniuk zapraszał wielu gości z zagranicy i sam wyjeżdżał, by pozyskiwać różnego typu zbiory od emigracji polskiej dla UMK. Nie da się opisać wszystkich wydarzeń związanych ze współpracą międzynarodową, jakie miały miejsce w latach 90., ponieważ było ich bardzo dużo. Należy zatem skoncentrować się na najważniejszych.

W latach 90. zastępczyni dyrektora biblioteki — Maria Śliwińska — zaczęła zdobywać pierwsze pieniądze unijne, o które można było aplikować przed akcesją Polski do Unii Europejskiej oraz starała się o uczestnictwo biblioteki w projektach międzynarodowych realizowanych przez członków UE, a mogących oferować partnerstwo krajom, które do niej aspirowały. Dzięki temu Biblioteka Uniwersytecka pozyskała fundusze na interesujące programy, które pozwoliły bibliotekarzom zdobyć nowe umiejętności i kompetencje zawodowe, oto niektóre z nich:

TEMPUS (1994-1996)
TEMPUS13105 (1998-2001)²⁴
EXPLOIT (1999-2000)
DEDICATE (1998-1999)

W roku 1994 Maria Śliwińska pozyskała pierwszy duży grant zagraniczny w programie wymiany TEMPUS, dzięki któremu można było zorganizować nie tylko profesjonalne wyjazdy bibliotekarzy do Anglii, ale i wykłady szkolenia oraz warsztaty, konsultacje prowadzone przez gości zagranicznych w Toruniu (Jan Mowat, Nora Deak).²⁵ Dało to pracownikom biblioteki szerokie pole do podnoszenia kwalifikacji i wprowadzania innowacyjnych rozwiązań do prac bibliotecznych. Z tego programu także Maria Śliwińska i Wojciech Sachwanowicz szkolili się w Bibliotece Uniwersyteckiej w Hull w roku 1992 a Teresa Szymorowska ukończyła tam kurs bibliotekarski.

Inny projekt DEDICATE (Distance Education Information Courses with Access Through Network) był realizowany przez Uniwersytet szwedzki z Chalmers. Program ten należał do grupy projektów realizowanych w ramach Czwartego Ramowego Programu Rozwoju Technologicznego i Badań (Telematyka dla bibliotek) prowadzonego i sponsorowanego przez XIII Dyrektoriat Generalny ds. Telekomunikacji, Rynku i Zastosowania Badań Komisji Europejskiej. W projekcie, którego inicjatorem i koordynatorem był Chalmers University of Technology w Gothenburgu (Szwecja), uczestniczyli — jako partnerzy — Helsinki University of Technology w Espoo, (Finlandia), University of Kaunas, Kowno, (Litwa) Linköping University of Technology, Linköping, (Szwecja), Riga Technical University Scientific Library, Ryga, (Łotwa), University of Sheffield, Dept. of Information Studies, Sheffield, (Wielka Brytania), University of Tal-

²⁴ Dziś są one opisane na stronach Międzynarodowe Centrum Zarządzanie Informacją ICIMSS, które w tamtych latach było częścią UMK: [Dostęp 12 maja 2014]. Dostępny w:

<http://www.icimss.edu.pl/Projekty/index.php?id=02>

²⁵ Śliwińska, Maria *Propozycje w zakresie modernizacji kształcenia kadr bibliotecznych*, [w:] Maria Bogłowska, Anna ; Day, Joan M. ; Śliwińska, Maria, Rola i funkcje nowoczesnej biblioteki akademickiej : materiały z konferencji zorganizowanej z okazji 50-lecia UMK, 27-29 września 1995 r. Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 1996. s. 203-208. [Dostęp 12 lutego 2014]. Dostępny w: <http://kpbk.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=25893>.

linn, Tallinn, (Estonia) University of Vezsprem, Vezsprem, (Węgry) oraz Międzynarodowe Centrum Zarządzania Informacją (ICIMSS) działające na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Podstawowym zadaniem DEDICATE było przygotowanie w każdym z ośrodków uczestniczącym w projekcie tanich i dostępnych w Internecie kursów, które realizowane drogą nauczania na odległość uczyłyby wyszukiwania i efektywnego wykorzystywania informacji zawartej zarówno w źródłach drukowanych, jak i w rozproszonych zasobach sieciowych.²⁶

To co było istotne dla tych lat, to komputeryzacja biblioteki. Biblioteka zatrudniła na początku lat 90. dr Wojciecha Sachwanowicza, matematyka i informatyka, który zajął się przygotowaniem BG UMK do komputeryzacji. Wiele wyjazdów zagranicznych i kontaktów dotyczyło tego aspektu. Wspólnie z dyrektorem Marią Śliwińską odwiedzali oni biblioteki europejskie (Oldenburg, Hull) przyglądając się w nich systemom i możliwością ich implementacji w Toruniu. Także inni bibliotekarze, wizytując ośrodki zagraniczne, zwracali większą uwagę na automatyzację procesów pracy (A. Prokopowicz, U. Zaborska, A. Domański, A. Bogłowska, T. Szymorowska, B. Bednarek-Michalska, D. Czyżak i inni).

W roku 1991 do Torunia przyjechał Jan Movat z Biblioteki Uniwersyteckiej w Hull (WB) z wykładami dla bibliotekarzy o zarządzaniu nowoczesną biblioteką. A później w 1992 roku A. Bogłowska i T. Szymorowska gościły w Hull. Tego samego roku odbywały się także bardzo poważne wyjazdy na targi komputerowe do Anglii wszystkich dyrektorów i informatyków BGUMK w celu rozpoznania możliwości zakupu odpowiedniego systemu dla UMK. Dyrektor Czaja pojechał także do Stuttgartu i Monachium na konferencję naukową dyrektorów bibliotek niemieckich. W roku 1991 Bibliotekarze zorganizowali 3-dniowy wyjazd do Berlina, by zwiedzić najważniejsze tamtejsze biblioteki. W tych latach także intensyfikowano współpracę w zakresie konserwacji i introligatorstwa z Oldenburgiem. Liczne obustronne wyjazdy, praktyki, porady podnosiły poziom pracy konserwatorów papieru i skóry. Tego samego roku do Torunia zaczął przyjeżdżać z USA Czesław Grycz z wykładami na temat nowych technik stosowanych w bibliotekach świata. W roku 1992 wizytowały bibliotekę 152 osoby z Niemiec, Danii, Holandii, Francji, Włoch, USA czy Anglii. Każda taka wizyta była nabywaniem nowych umiejętności i kompetencji technicznych czy organizacyjnych.

Rok 1993 był szczególnie korzystny dla pracowników i wymiany międzynarodowej, wyjazdy zagraniczne stały się powoli czymś naturalnym, stały się częścią pracy bibliotekarzy i ich doksztalcania. Do Hull wyjechała Dominika Czyżak, Andrzej Kaczor i Joanna Krasnodębska. Tego samego roku na konferencję informatyczną „Central European Conference and Exhibition for Academic Libraries and Informatics” do Wilna oraz na Międzynarodowe Targi Technologii Bibliotecznych w Hatfield (Anglia) wyjechali Maria Śliwińska i Wojciech Sachwanowicz. Jak ważne były w tym czasie technologie świadczy fakt, że jeszcze tego samego roku W. Sachwanowicz, Anna Bogłowska i Alicja Prokopowicz udali się do Berlina do Wyższej Szkoły Technicznej, celem rozpoznania czy amerykański system firmy Marquis Dynix nada się do pracy w bibliotece akademickiej, czy obsłuży wszystkie jej zadania. Przywieźli dobre opinie i

²⁶ Czyżak, Dominika: *DEDICATE w Toruniu*, Biuletyn EBIB nr 2 (specjalny) 2000. [Dostęp 12 lutego 2013]. Dostępny w: www.oss.wroc.pl/biuletyn/ebib-sp2/czyzak.html.

ich konsekwencją był zakup tego systemu dla UMK rok później²⁷. Maria Śliwińska była także w Edynburgu na konferencji informatycznej.

Danuta Samsel wyjechała w delegację na 6 dni do Bambergu, Anna Supruniuk przygotowała i wygłosiła referat w Travemunde na konferencji genealogicznej a M. La-skowska przebywała 8 dni na szkoleniu Amnesty International w Szwajcarii. 19 września i 14 listopada do Monachium pojechał dyrektor Stefan Czaja w związku z prezentowanymi tam audycjami radiowymi W. Pronobisa „Wieczorne spotkania” w RWE na temat „Wystawa prasy podziemnej we Freibourgu (Szwajcaria) w Bibliotece Kantonalnej i Uniwersyteckiej ze zbiorów Jacka Sygnarskiego” oraz „Prohibity w polskich bibliotekach — współpraca polskich i niemieckich bibliotek”. Dyrektor także wyjeżdżał do Bambergu, Zeitlingen i Oldenburga z typowymi wizytami roboczymi, załatwiał tam sprawy bieżące, umawiał się na wymianę książek (np. z rozgłośni Radio Wolna Europa), wystaw, planował wymianę pracowników oraz prowadził rozmowy z wydawcami (Lange und Springer). Do Torunia tego roku przyjechali dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej w Rostocku Peter Hoffmann, bibliotekarze z Oldenburga: C. Glaeser, H. Dabelstein oraz W. Bahlmann.

Współpraca z Bambergiem — wspomniana powyżej — wynikała bezpośrednio z nawiązania świeżej współpracy UMK z Uniwersytetem niemieckim: *W dniach 23-25 X 1992 r. gościem UMK był nowy rektor Uniwersytetu w Bambergu prof. Alfred Hierold. Z uczelnią niemiecką łączy nas od kwietnia 1990 r. umowa o bezpośredniej współpracy w następujących dziedzinach: za-bytkoznawstwo i konserwatorstwo. historia. germanistyka. slawistyka, socjologia. ekonomia i wymiana biblioteczna. Gość przeprowadził rozmowy robocze z przedstawicielami współpracujących wydziałów oraz z władzami rektorskimi. Prof. Hierold zwiedził także Bibliotekę Uniwersytecką. gdzie uzgodniono formy dalszej współpracy. Z uwagi na fakt, że gość jest profesorem prawa kanonicznego i księdzem katolickim, został on przyjęty na krótkiej audiencji przez ks. biskupa Andrzeja Suskiego. Od 25 XI w Bibliotece Uniwersyteckiej czynna jest wystawa pt. „Impresje bamberskie” zorganizowana wspólnie z partnerami z uczelni niemieckiej. (EW)²⁸*

Wzmocniła się także współpraca z USA, rokrocznie zapraszani byli goście zza oceanu, by przekazywać nam swoją wiedzę na temat tego, co ważnego dzieje się w bibliotekach amerykańskich (Sylwia Chang). Na wiosnę gościli u nas Jan Mowat z New Castle, Czesław Grycz oraz Barbara Rodes z USA, którzy wygłaszali wykłady związane z unowocześnianiem biblioteki. Wszyscy bibliotekarze uczestniczyli w tych wykładach, także zapraszano gości z innych bibliotek oraz Instytutu Bibliotekoznawstwa, bo była to wyjątkowa okazja do podnoszenia kwalifikacji zawodowych.

Od 23 do 27 maja 1993 Maria Śliwińska zorganizowała seminarium na UMK zatytułowane „Komputeryzacja Bibliotek”. Zaprosiła na nie z wykładami: dyrektora Biblioteki Uniwersyteckiej w Hull Richarda Haseltine’a, Bridget Towlert, Micheline Hancock-Beaulie z City University of London oraz Elizabeth Szyszkowa-Smith z Penn State University w USA. Richard Heseltine przyjeżdżał do Torunia kilka razy doradzając wybór systemu komputerowego i biorąc udział w pokazach różnych narzędzi prezentowanych tego roku na UMK przez prywatne firmy komputerowe Dynix i Innovative Corporation. Bardzo ważna była także wizyta Richarda Quandta z Fundacji Mellona 29 października tegoż roku, który sprawdzał przygotowania biblioteki toruńskiej do

²⁷ Śliwińska, Maria *Biblioteczne "dwa kroki w przód, jeden krok wstecz"*, [w:] Maria Bogłowska, Anna ; Day, Joan M. ; Śliwińska, Maria, Rola i funkcje nowoczesnej biblioteki akademickiej : materiały z konferencji zorganizowanej z okazji 50-lecia UMK, 27-29 września 1995 r. Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 1996. s. 163. [Dostęp 12 lutego 2013]. Dostępny w: <http://kpbk.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=25893>.

²⁸ EW, Delegacja z Bambergu. Głos Uczelni : pismo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika R. 1=17 nr 6 z 1992 roku. S.8. Dostęp 12 lutego 2013]. Dostępny w: <http://kpbk.umk.pl/dlibra/publication/47784>.

automatyzacji. To z nim toczyły się rozmowy dyrekcji na temat dofinansowania zakupu systemu.

W roku 1994 Maria Śliwińska uczestniczyła w debacie „Od pomocy do współpracy — inwestycja dla przyszłości”, zorganizowanej przez Dyrektoriat XIII Komisji Europejskiej w Parlamencie Europejskim w Strasburgu. Wynikiem debaty było umożliwienie krajom z Centralnej i Wschodniej Europy udziału w projektach finansowanych przez Komisję Europejską.

W listopadzie 1994 Maria Śliwińska zorganizowała w Toruniu kolejne seminarium na temat zarządzania bibliotekami, na którym podejmowano wszystkie tematy związane z nowoczesną organizacją pracy, finansami i planowaniem. Wykładowcami byli: Ian Mowatt, Andrew McDonald (Newcastle), Nora Deak (Debrecen), Vida Mecevicenie, Evaldas Krasauskas (Wilno), Zuzanna Repisowa (Bratysława), Elisabeth Smith (Plano, Texas), Sarma Smite (ryga) Geoffrey Weston (Hull), Anu Nuut, Vii Verrev (Tallin). Bibliotekarze po raz pierwszy mieli okazję zapoznać się z nowoczesnym zarządzaniem dużymi instytucjami akademickimi, jakimi są biblioteki na zachodzie Europy, co było ciekawym doświadczeniem zawodowym i przekładało się na zmiany organizacyjne w BG UMK. Jedną z takich inspiracji wynikających z tych spotkań było budowanie otwartych kolekcji w bibliotece, dzięki temu dokładnie 01 października 1998 w Bibliotece Uniwersyteckiej uruchomiono pierwszą czytelnię z wolnych dostępem do kolekcji książek.

W 1992 roku dyrekcja pozyskała grant 500 tys. dolarów z Fundacji Melona na zakup systemu HORIZON²⁹ i komputeryzację, w Bibliotece Uniwersyteckiej do dyspozycji czytelników oddano 10 stanowisk komputerowych. Dzięki temu od 1995 roku wszystkie nabytki Biblioteki mogły mieć opisy wyłącznie w systemie komputerowym³⁰. W tym samym roku 27-29 września, dzięki Marii Śliwińskiej, odbyła się w Toruniu bardzo ważna dla polskiego bibliotekarstwa międzynarodowa konferencja zorganizowana z okazji 50-lecia UMK a zatytułowana *Rola i funkcje nowoczesnej biblioteki akademickiej*.³¹ Dzięki udziałowi wielu wybitnych gości zagranicznych konferencja ta otworzyła oczy bibliotekarzom na zmiany, jakie zachodzą w bibliotekach świata i pozwoliła na poszerzenie współpracy zagranicznej o nowe ośrodki.

Oczywiście, jak co roku, do BG UMK przyjeżdżało wielu pracowników naukowych, którzy tu zbierali materiały do swoich prac, toczyła się także współpraca z Marburgiem nad bibliografią stosunków polsko-niemieckich (A. Lawaty) oraz z Instytutem Herdera (Horst von Chmielewski) czy Uniwersytetem w Osnabrueck (K. Garber). 21 kwietnia 1995 roku mieliśmy także gości z Niemiec — profesora W. Schulza z Monachium (Universität der Bundeswehr), który zorganizował wspólnie z bibliotekarzami toruńskimi wystawę zatytułowaną: „Freiburger Kreis”. Natomiast 23.04. 1997 roku JM Rektor prof. A. Jamiołkowski przyjął Ambasadora Republiki Litwy dr. Antanasa Valionisa, a następnie

²⁹ Nota. Głos Uczelni : pismo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika R. 1=17 nr 3 (1992), s. 3. [Dostęp 12 lutego 2013]. Dostępny w: <http://kpsc.umk.pl/dlibra/publication?id=47784>. oraz M. Śliwińska, *Komputeryzacja Biblioteki cz. 1*. Głos Uczelni nr 2 z roku 1993, s. 14. [Dostęp 12 lutego 2013]. Dostępny w: <http://kpsc.umk.pl/dlibra/publication/47785>.

³⁰ *Rola i funkcje nowoczesnej biblioteki akademickiej : materiały z konferencji zorganizowanej z okazji 50-lecia UMK, 27-29 września 1995 r.* / pod red. Joan M. Day i Marii Śliwińskiej ; [tł. Anna Bogłowska et al.]; Uniwersytet Mikołaja Kopernika. Biblioteka Główna. Toruń : Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 1996.

³¹ Tamże.

wziął udział w wieczornicy przygotowanej przez Ambasadora Republiki Litwy i Bibliotekę Uniwersytecką z okazji 450 rocznicy wydania pierwszej książki litewskiej — *Katechizmu M. Mazvydasa*.³² Biblioteka Uniwersytecka z tej okazji przygotowała duże uroczystości zarówno w Wilnie, jak i w Toruniu, ponieważ katechizm, który posiada zachował się jedynie w 2 egzemplarzach. Opis uroczystości przygotował dyrektor Stefan Czaja dla numeru 5 Głosu Uczelni z roku 1997.

W sumie w wyżej wymienionym roku z zagranicy przybyło do biblioteki około 120 gości — największą grupę stanowili goście seminariów i konferencji organizowanych przez bibliotekę. Wizyty te powtarzały się także w kolejnych latach, szczególnie dla współpracy z Oldenburgiem był rok 1996: 10.05. prorektor prof. M. Rozwadowski spotkał się z grupą bibliotekarzy Uniwersytetu w Oldenburgu, przebywających w UMK na zaproszenie Biblioteki Głównej³³. We wrześniu zaś znów donosił Głos Uczelni: w westybule Rektoratu otwarto wystawę poświęconą 15-leciu współpracy, przygotowaną przez Bibliotekę Uniwersytecką w Oldenburgu i Bibliotekę Główną UMK. Złożyły się na nią m.in. dokumenty ze zbiorów bibliotecznych i materiałów prywatnych osób zaangażowanych we współpracę, wydane artykuły, książki oraz wydawnictwa uczelni oldenburskiej, a także listy i fotografie dokumentujące wymieniane w ciągu 15 lat doświadczenia, i zawarte przyjaźnie. Rocznicowe obchody uświetniło także otwarcie wystawy "Robin Hood" w Bibliotece Głównej UMK, o której piszemy na str. 13.³⁴ Wystawa zaś pocztówek ze zbiorów BG UMK toruńskich odbyła się tego samego roku w maju w Oldenburgu.

Dzięki pasji i bardzo aktywnej pracy Mirosława Supruniuka lata 90. obfitują w wydarzenia mocno związane z rozwojem projektu Archiwum Emigracji. Jednym z ważniejszych wydarzeń było przesłanie 18 XI 1994 roku z Londynu do Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu Archiwum „Wiadomości” z lat 1940-1981, które dało początek Archiwum Emigracji. 25 I 1995 w Bibliotece Uniwersyteckiej odbyła się konferencja prasowa w związku z tym zdarzeniem. W związku z tą działalnością wielokrotnie gościliśmy w bibliotece wybitnych przedstawicieli władz polskich na uchodźstwie oraz naukowców, wydawców, artystów i pisarzy oraz prezentowaliśmy szereg wystaw. Dla przykładu 29 kwietnia 1992 roku w Bibliotece Uniwersyteckiej odbyło się uroczyste otwarcie wystawy *Oficina Poetów i Malarzy z Londynu*. W uroczystości uczestniczyli twórcy Oficyny — Krystyna i Czesław Bednarczykowie, którzy przybyli do Torunia na zaproszenie organizatorów. Ekspozycja prezentuje ponad 40-letni dorobek tej tak bardzo zasłużonej dla kultury polskiej emigracyjnej firmy wydawniczej. Zwraca uwagę wielka troska o szatę graficzną opublikowanych w Londynie książek i czasopism.³⁵

³² Kronika rektorska. Głos Uczelni : pismo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika 5 (1997), s. 4. [Dostęp 12 lutego 2013]. Dostępny w: <http://kpbk.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=55271>.

³³ Kronika rektorska. Głos Uczelni : pismo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika 6 (1996), s. 4. [Dostęp 12 lutego 2013]. Dostępny w: <http://kpbk.umk.pl/dlibra/publication/47788>; oraz nr 6. str. 25.

³⁴ Toruń – Oldenburg. 15 lat współpracy. Głos Uczelni : pismo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika 10 (1996), s. 9. [Dostęp 12 lutego 2013]. Dostępny w: <http://kpbk.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=55257>.

³⁵ Kamila Maj, Wystawa dorobku OPIM. Głos Uczelni nr2, 1992, s. 9. [data dostępu 30 maj 2014]. Dostępny w: <http://kpbk.umk.pl/dlibra/publication/47784>.

Wizyta byłego Prezydenta RP na Uchodźstwie Ryszarda Kaczorowskiego w Bibliotece Uniwersyteckiej; 17 XI 1996. Fotografia z Archiwum UMK. © UMK. Dostępna w: <http://www.archiwum.umk.pl/bazy/kalendarium/1996-2005/>.

W pogodne niedzielne popołudnie w Bibliotece Uniwersyteckiej Rektor przedstawił b. prezydentowi R. Kaczorowskiemu historię, teraźniejszość i plany na przyszłość UMK. Później gość w towarzystwie zwiedził ekspozycje w Bibliotece Uniwersyteckiej, w tym wystawy poświęcone Wisławie Szymborskiej. Polkom w II wojnie światowej oraz Pomorzu w Odrodzonej Rzeczypospolitej. Czekala go też miła niespodzianka. Został zaproszony do pokoju, w którym przechowywane jest archiwum londyńskich „Wiadomości” z wyposażeniem redakcji. I oto znalazł sic, nieco zaskoczony i uradowany, w polskim Londynie, którego przecież nie mógł spodziewać się w Toruniu.³⁶

Archiwum Emigracji współpracowało w tym czasie z uniwersytetami, ośrodkami naukowymi, bibliotecznymi i archiwalnymi w Europie i na świecie. Również, a może przede wszystkim, z instytucjami emigracji polskiej i Polonii. Celem współpracy było promowanie badań nad emigracją oraz wymiana wydawnictw własnych i pozyskiwanie literatury światowej poświęconej dziejom emigracji innych narodowości, a ponadto udział w konferencjach i seminariach, wymiana studentów, kopiowanie dokumentów archiwalnych, współtworzenie baz danych oraz publikacja książek. Szczególnie ważna była współpraca z instytutami badającymi dzieje emigracji na świecie, w tym zwłaszcza z litewskimi ośrodkami. Więcej o tym zob. w rozdziale poświęconym Archiwum Emigracji.

³⁶ Czaja, S., *B. prezydent Ryszard Kaczorowski z wizytą na UMK*. Głos Uczelni, nr 11 1996, s. 13. [data dostępu 30 maj 2014]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=55258>.

20 VI 1997 Stefania Kossowska otrzymała od rektora UMK prof. Andrzej Jamiołkowskiego medal „Za zasługi położone dla rozwoju Uczelni” przyznany przez Senat UMK. Fotografia z Archiwum UMK. © UMK. Dostępna w: <http://www.archiwum.umk.pl/bazy/kalendarium/1996-2005/>.

Poza wystawami organizowanymi w latach 90. przez Archiwum Emigracji mieliśmy także inne oparte o współpracę z instytucjami międzynarodowymi, np. 34.VI. 1992 roku rektor prof. S. Kalembka otworzył w Bibliotece Uniwersyteckiej wystawę fotografii Michaela Kunne pt. "Impresje kolorów" oraz ekspozycję „Najpiękniejsze książki szwajcarskie 1979-1990”, zorganizowaną przez: BU i Szwajcarską Fundację Kulturalną "Pro Helvetia". 16.09.92 rektor prof. S. Kalembka otworzył wystawę z okazji 500-lecia odkrycia Ameryki, zorganizowaną przez Towarzystwo Polska-Ameryka Łacińska oraz Towarzystwo Polska-Hiszpania wspólnie z biblioteką. Jan Kotłowski od października 1993 do stycznia 1994 zorganizował wystawę „Das religiöse Motiv in polnischen Exlibris” w Religionspädagogisches Institut w Loccum [RFN], która potem pojechała do Biblioteki Uniwersyteckiej w Bambergu. W maju 1996 roku prorektor UMK prof. M. Rozwadowski przebywał na Uniwersytecie w Oldenburgu, gdzie otworzył wystawę, zorganizowaną przez Bibliotekę Główną UMK z okazji jubileuszu 15-lecia współpracy obydwu Uczelni.³⁷ Itp.

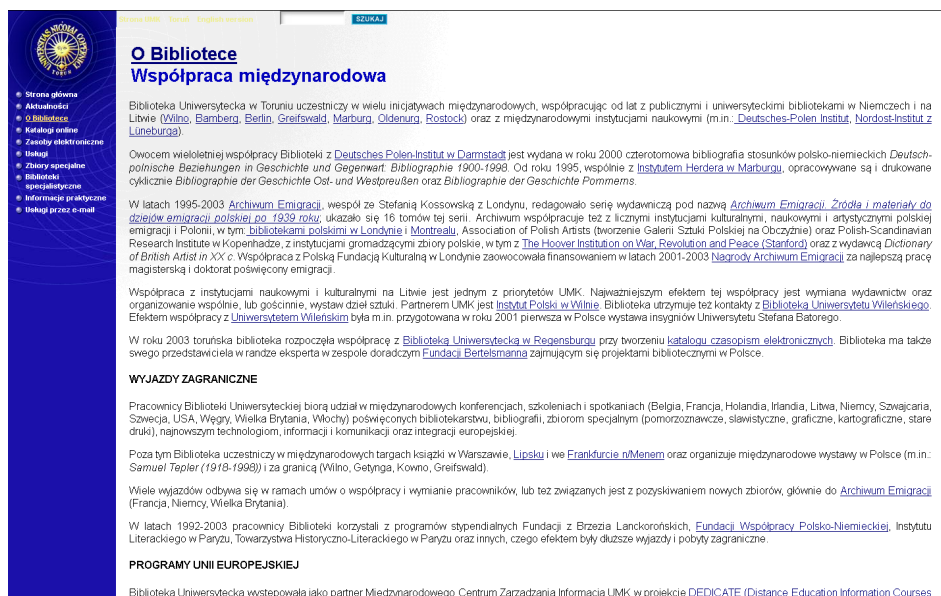
Nie sposób opisać w jednym rozdziale wszystkich międzynarodowych przedsięwzięć lat 90-tych, ponieważ było ich bardzo wiele, ale pokazując pewne kierunki współpracy międzynarodowej można pokazać zmiany i poszukiwania nowych obszarów nie tylko geograficznych, ale i tematycznych.

³⁷ Kronika. Głos Uczelni nr 5, 1996, s. 4. [data dostępu 30 maj 2014]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/publication/47788>.

Nowa era 2000

Nowa era przyniosła Bibliotece Uniwersyteckiej w Toruniu także nowe wyzwania i wraz z wejściem Polski do Unii Europejskiej nowe otwarcie nie tylko na współpracę z Brukselą i działania oparte o fundusze unijne, ale także wiele innych. Już wcześniej, bo 16 stycznia 1998 roku w Bibliotece Uniwersyteckiej powstało Centrum Dokumentacji Europejskiej,³⁸ którego zadaniem było gromadzenie i upowszechnianie dokumentacji Komisji Europejskiej tak, by akcesja Polski do Unii mogła być wsparta zgromadzeniem i upowszechnieniem wiedzy o niej a także wspomaganie uczonych w zakresie pozyskiwania grantów i informowanie o ciekawych projektach badawczych. Już od 2000 roku Centrum Dokumentacji Europejskiej BG UMK koordynowało projekt PHARE — *Przez Informację do Unii Europejskiej*. Jego efektem było m.in. opublikowanie przewodnika po programach unijnych: *Programy Unii Europejskiej dla Polski*, (wyd. CDE Toruń 2000). W latach 1999-2003 Centrum pełniło także funkcję punktu kontaktowego 5 i 6 Programu Ramowego UE, a od kwietnia 2003 r. było partnerem w projekcie celowym *Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego*, realizowanego zgodnie z wytycznymi UE. Działalność Centrum została szerzej opisana w osobnym rozdziale tej monografii, zatem tam należy prześledzić bardzo bogatą międzynarodową współpracę, jakiej podjęli się bibliotekarze.

Nadal kontynuuje się współpracę z Biblioteką Uniwersytetu Wileńskiego, naukowymi i uniwersyteckimi bibliotekami niemieckimi (Bamberg, Berlin, Greifswald, Marburg, Oldenburg, Rostock) oraz z innymi instytucjami międzynarodowymi (m.in.: Nordost-Institut Lüneburg, Herder-Institut w Marburgu³⁹). Dochodzą nowe umowy z Biblioteką Narodową w Pradze, Biblioteką Uniwersytecką w Lund, Regensburgu oraz Palermo. Wszystkie informacje o zakresie współpracy zawsze były dostępne na stronach internetowych biblioteki, które zaczęto budować w latach 90. i które stały się rodzajem elektronicznego archiwum o wydarzeniach realizowanych na bieżąco.

II. Zrzut ekranowy stron *www.biblioteki* z roku 2004. © Biblioteka Uniwersytecka.

³⁸ Urbańska, Edyta: *Centra Dokumentacji Europejskiej w Polsce*. Biuletyn EBIB nr 2 (specjalny) 2000. [Dostęp 12 lutego 2013]. Dostępny w: www.oss.wroc.pl/biuletyn/ebib-sp2/urbanska.html.

³⁹ Bardzo ciekawie o współpracy z Marburgiem napisał w roku 2003 Stefan Czaja przy okazji relacji z pobytu na konferencji bibliograficznej. Zob. Czaja, S., Spotkanie europejskich bibliografów w Marburgu. Głos Uczelni 2003, nr 4, s. 11. [data dostępu lipiec 2014]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=56003>.

Dla zilustrowania zasięgu i zakresu współpracy międzynarodowej biblioteki przedstawiamy niektóre przykłady z ostatnich lat szczególnie te dotyczące Niemiec, bo one były szczególnie intensywne.

Urszula Zaborska — od 1995 do dziś prowadzi wspólne prace z Instytutem Herdera w Marburgu przy opracowywaniu „Bibliographien zur Geschichte und Landeskunde Ostmitteleuropas” i współtworzeniu międzynarodowej elektronicznej bazy danych. Stefan Czaja, Wiesław Mincer, Kamila Maj, Anna Domańska i inni — kontynuowali wieloletnią współpracę z dr Andreasem Lawatym z Nord-Ost Institut w Lüneburgu — kończąc wielotomowe dzieło wydane w roku 2000 w Niemczech — bibliografię „Deutsch-Polnische Beziehungen in Geschichte und Gegenwart Bibliographie”. Kolejne lata poświęcono bardzo intensywnej promocji dzieła. Odnowiono także współpracę z Uniwersytetem w Getyndze organizując w roku 2003 dwie wystawy jedna dotyczyła noblistów niemieckich i była wystawiana w BG UMK a druga przedstawiała toruńskie ekslibrisy w Getyndze: *Jak już informowaliśmy, w dniach 3-6 XI br, w Uniwersytecie Georga Augusta w Getyndze przebywała delegacja rektorów UMK. Goście z Torunia wzięli m. in. udział w otwarciu wystawy ekslibrisów ze zbiorów naszej Biblioteki Uniwersyteckiej. Ekspozycja, przygotowana przez mgr. Jana Kotłowskiego, obejmowała ekslibris toruński, od pierwszych, nielicznych ekslibrisów XVIII-wiecznych po prace współczesne, przeważnie autorstwa profesorów i absolwentów Wydziału Sztuk Pięknych UMK. Wystawa ekslibrisu była swoistym rewanżem za ekspozycję „Nobliści z Getyngi”, pokazaną w Toruniu w maju br., a przygotowaną przez Bibliotekę Uniwersytecką w Getyndze.*⁴⁰

Od grudnia 2003 roku Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu uczestniczyła w tworzeniu bazy nazywanej popularnie *Listą Regensburską*, istniejącą w sieci od 1997 roku. Zawiera ona dane bibliograficzne oraz adresy www do elektronicznych wersji czasopism naukowych, dzięki czemu zapewnia do nich szybki i zorganizowany dostęp. Baza posadowiona jest na serwerze w Universitätsbibliothek Regensburg w Niemczech. Biblioteka Uniwersytecka UMK, jak każdy z 553 członków *Die Elektronische Zeitschriftenbibliothek* <http://rzblx1.uni-regensburg.de/ezeit/>, co roku aktualizuje bazę, wprowadzając lub usuwając informacje o lokalnych licencjach. Dzięki tej pracy pracownicy i studenci UMK mają dostęp do tysięcy czasopism naukowych. Do zespołu współpracującego w ramach tego projektu należą: Dr. Evelinde Hutzler, Wojciech Sachwanowcz, Bożena Bednarek-Michalska i Magdalena Gołota-Majewska oraz Barbara Kmiecikowska.

Jesienią 2010 roku została nawiązana współpraca z Biblioteką Uniwersytecką w Lund w Szwecji w zakresie tworzenia bazy danych czasopism elektronicznych udostępnianych w modelu open access zwanej *Directory of Open Access Journals* (DOAJ). Jest to najważniejszą na świecie bazą, która udostępnia otwarte czasopisma naukowe. Współpraca dotyczy umieszczania w tym zasobie polskich czasopism, które udostępniają za darmo pełne teksty artykułów w sieci. Koordynatorką tego zadania ze strony szwedzkiej jest Anna-Lena Johansson. Ze Szwedami współpracę utrzymują Bożena Bednarek-Michalska i Żaneta Dera.

Od 2007 r. do 2010 Biblioteka uczestniczyła, jako partner, w europejskim projekcie Communia *The European Thematic Network on the Public Domain in the Digital Age* realizowanym przez Politechnikę w Turynie. Projekt był realizowany do 2011 r. w ramach unijnego programu eContentPlus. Zadaniem projektu było utworzenie sieci współpracy pomiędzy ośrodkami współpracującymi na rzecz Ruchu Open Access oraz wypracowanie zasad funkcjonowania materiałów cyfrowych w domenie publicz-

⁴⁰ (kos), *Toruńskie ekslibrisy w Getyndze*. Głos Uczelni 2003, nr. 12, s. 14. [data dostępu lipiec 2014]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=56010>.

nej. W ramach prac prowadzono dyskusje nt. prawa autorskiego, internetowych źródeł informacji, polityki licencjonowania publikacji elektronicznych, komunikacji naukowej, poszerzania domeny publicznej w Internecie oraz zarządzania dziełami osieroconymi. W roku 2010 wypracowano wspólnie *Manifest Domeny Publicznej* i rozpoczęto cykliczne organizowania Dnia Domeny Publicznej. Manifest został przyjęty przez Europeaną — europejską bibliotekę cyfrową. Koordynatorem tego przedsięwzięcia był Prof. Juan Carlos De Martin. BGUMK uczestniczyła we wszystkich pracach projektowych, eksperckich, konsultacyjnych dając wsparcie merytoryczne, jako instytucja tworząca i udostępniająca cyfrowe zasoby. Najbardziej zaangażowana w ten projekt była Bożena Bednarek-Michalska, ale także Dominiak Czyżak i Dominik Piotrowski.

W 2008 r. Biblioteka przystąpiła, jako partner stowarzyszony, do projektu [ENRICH](http://enrich.manuscriptorium.com/index.php?q=node/26) <http://enrich.manuscriptorium.com/index.php?q=node/26> finansowanego także w ramach europejskiego programu eContentPlus a prowadzonego przez Bibliotekę Narodową w Pradze. Celem projektu było umożliwienie dostępu do zdigitalizowanych dokumentów dziedzictwa kulturowego znajdujących się w różnych europejskich instytucjach kultury. Projekt ENRICH scałił 85% zdigitalizowanych manuskryptów z bibliotek narodowych państw europejskich. Uczestnicy projektu łącznie udostępnili ponad pięć milionów zdigitalizowanych stron. Na tej bazie w ramach projektu stworzono wirtualne środowisko badawcze przeznaczone do pracy nad manuskryptami, inkunabułami, starodrukami oraz innymi dokumentami historycznymi. Podstawą tego środowiska jest biblioteka cyfrowa *Manuscriptorium*, która daje dostęp do danych z 46 kolekcji dokumentów z Republiki Czeskiej i innych krajów: <http://enrich.manuscriptorium.com/>. Współpraca z Pragą rozwija się bardzo skutecznie także na polu wymiany pracowników. Głównym odpowiedzialnym za projekt ze strony UMK jest dr Andrzej Mycio.

Poza realizowaniem wyżej wymienionych międzynarodowych projektów, rokrocznie do biblioteki przybywa wielu gości zagranicznych, by ją zwiedzić lub wziąć udział w zaplanowanych wydarzeniach. Takim gościem w roku 2005 był dla przykładu Tomas Venclova: *19 lutego br., w godzinach popołudniowych, Bibliotekę Uniwersytecką odwiedził nowy doktor honoris causa UMK prof. Tomas Venclova, któremu towarzyszył, także uczestniczący w uroczystościach jubileuszowych UMK, prof. Juzoas v. Vaitkus, prorektor Uniwersytetu Wileńskiego*. Opis tej wizyty znajduje się w notatce Głosu Uczelni nr 3, s. 6 z tego samego roku. Venclovie towarzyszył ówczesny dyrektor biblioteki Mirosław Supruniuk.

Do ważnych zdarzeń związanych ze współpracą międzynarodową w ostatnich latach zaliczono:

Uhonorowanie we wrześniu 2002 r. przez Ministra Spraw Zagranicznych RP kustosza Wiesława Mincera, emerytowanego pracownika Biblioteki, dyplomem za *wybitne zasługi dla promocji Polski w świecie*. Wiesław Mincer otrzymał to wyróżnienie za redakcję publikacji *Bibliografii stosunków polsko-niemieckich 1900-1998* [*Deutsch-polnische Beziehungen in Geschichte und Gegenwart: Bibliographie 1900-1998* Bd. 1-4. Hrsg. von Andreas Lawaty und Wiesław Mincer. Wiesbaden 2000].

Rozpoczęcie w roku 2003 współpracy ze Stowarzyszeniem Bibliotheca Baltica <http://baltica.lnb.lv/about/>, które zrzesza biblioteki posiadające kolekcje powiązane z basenem Morza Bałtyckiego. Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu jest jego aktywnym

członkiem. Stowarzyszenie organizuje cykliczne seminaria na temat tych zbiorów i badań naukowych koncentrujących się wokół obszaru bałtyckiego. Pracownicy UMK biorą udział w konferencjach organizowanych przez Bibliotheca Baltica a Bożena Bednarek-Michalska zasiadała w zarządzie Stowarzyszenia przez parę lat.

Wizyta Bibliotekarzy z Torunia w bibliotece narodowej w Pradze w roku 2006. Oprowadza kierowniczka Działu współpracy z zagranicą Dana Stankiewicz. © Biblioteka Uniwersytecka.

Przystąpienie w roku 2012 do bardzo znanej europejskiej koalicji Scholarly Publishing and Academic Resources Coalition in Europe (SPARC EUROPE): <http://sparc-europe.org/> — międzynarodowej organizacji, która zajmuje się swobodnym upowszechnianiem publikacji naukowych i modelami open access. Zadaniem tej organizacji jest unowocześnienie i zmiana komunikacji naukowej nie tylko na kontynencie europejskim, ale także i innych, wprowadzenie nowych technik, narzędzi i zasad, jakie otwarta nauka powinna stosować. Efektem prac Koalicji jest wdrożenie przez Komisję Europejską zasad publikowania otwartego w planie naukowym na lata 2014-2020 *Horyzont 2020* i rekomendacje dla krajów unijnych, by wprowadzały polityki open access na poziomie krajowym. Od 2013 roku w zarządzie Koalicji zasiada Bożena Bednarek-Michalska.

Fotografia ze zbiorów archiwalnych BG UMK. © Biblioteka Uniwersytecka.

Podobnie jak w latach 90. należy podkreślić szeroką współpracę międzynarodową Mirosława Supruniuka i Archiwum Emigracji BGUMK, które współpracowało z licznymi instytucjami kulturalnymi, naukowymi i artystycznymi polskiej emigracji i Polonii, w tym: bibliotekami polskimi w Londynie i Montrealu, The Association of Polish Artists oraz The Polish-Scandinavian Research Institute w Kopenhadze, z instytucjami gromadzącymi zbiory polskie, w tym z The Hoover Institution on War, Revolution and Peace (Stanford) oraz z wydawcą *Dictionary of British Artist in XX c.* Współpraca z Polską Fundacją Kulturalną w Londynie zaowocowała finansowaniem w latach 2001-2003 „Nagrody Archiwum Emigracji” za najlepszą pracę magisterską i doktorat poświęcony emigracji. Oto wybrane przykłady takiej współpracy:

1. Dania (od 2000) – Scandinavian-Polish Research Institute, Kopenhaga, wymiana wydawnictw oraz darowizny.
2. Litwa (od 2003) — Instytut Polski w Wilnie, realizacja wystawy o USB; promocja Albumu; wystąpienie konferencyjne.
3. Francja (od 2008 r.) — Cité Nationale de l'Histoire de l'Immigration, Palais de la Porte Dorée 293 avenue Daumesnil — 75012 Paris, współpraca przy realizacji wystawy *Polacy we Francji XIX i XX w.*: wypożyczenie dzieł sztuki i fotografii; tekst do katalogu.
4. Wielka Brytania (od 2009) — The Students of Jerzy Peterkiewicz Foundation, Londyn, rozmowy na temat działalności fundacji; rozmowy o darowiźnie archiwum J. Pietrkiewicza; transport darowizny.

Warto także dodać, że kiedy w roku 2005 przy bibliotece powstało Muzeum Uniwersyteckie działalność międzynarodowa nabrała także nowego wymiaru, a kontakty międzynarodowe wiązały się z gromadzeniem dzieł sztuki i artefaktów związanych z działalnością naukową, czyli daleko wykroczyło poza standardowe zadania biblioteki. Ale o tym szerzej można przeczytać w rozdziale poświęconym Muzeum.

25 stycznia 2008 r. odbyło się w Londynie, w Ambasadzie RP, przy 47 Portland Place, spotkanie polskiej emigracji politycznej z redakcją czasopisma "Archiwum Emigracji". Przemawia dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej dr Miroslaw Supruniuk. *Fotografia ze zbiorów archiwalnych BG UMK. © Biblioteka Uniwersytecka.*

Współpraca z instytucjami naukowymi i kulturalnymi na Litwie była i jest jednym z priorytetów BGUMK. Najważniejszym efektem tej współpracy jest wymiana wydawnictw oraz organizowanie wspólnie lub gościnnie, wystaw dzieł sztuki, realizacje grantów badawczych, publikowanie prac naukowych prowadzonych w Oddziale Zbiorów Specjalnych. Partnerami BG UMK są Instytut Polski w Wilnie⁴¹, Biblioteka Uniwersytetu Wileńskiego oraz archiwa wileńskie. Jedną z ostatnich swoich relacji z pobytu w tym mieście opisał wieloletni dyrektor biblioteki Stefan Czaja, który wiele jeszcze zdarzeń i spotkań planował: *Rysuje się nam atrakcyjny program na rok 2004. Jego głównym punktem będą planowane, wileńskie obchody "Dni Torunia", organizowane we wrześniu przyszłego roku przez UMK i miasto Toruń przy współpracy Uniwersytetu Wileńskiego i Magistratu Wilna, oraz nasz prawdopodobny udział w obchodach 425-lecia Uniwersytetu w Wilnie wiosną 2004 r., ale plany zostały przerwane gwałtowną jego śmiercią.*

Współpraca międzynarodowa widoczna jest również w codziennej pracy bibliotekarzy zarówno na miejscu, jak i za pośrednictwem wypożyczalni międzybibliotecznej czy sieci Internet. Ze zbiorów biblioteki korzystają czytelnicy zagraniczni, a polscy czytelnicy mają dostęp do zbiorów bibliotek zagranicznych. Bibliotekarze udzielający informacji zadali setki pytań, przejrzyli dziesiątki baz danych w imieniu swoich czytelników, by dać im profesjonalną odpowiedź na zadane pytania. Nie jest to może praca widoczna ale nadzwyczaj istotna i zawsze opiera się o współpracę międzynarodową i znajomość światowych zasobów.

W tym kontekście warto wspomnieć o rozpoczętej jeszcze w latach 90. współpracy z niemieckim elektronicznym serwisem wymiany plików SUBITO, która to została zapoczątkowana przez Izabelę Toczko i jest prowadzona do dziś. A oto przykład tylko jednego roku 2005 takiej pracy: z zagranicy otrzymaliśmy 35 zamówień, zrealizowano 32: 9 z State Technical Library Praha, 6 z Vedecka Knihovna Olomouc, 5 z Library of Vilnius Giediminas Technical University, po 2 z University Library Bratislava, Bibliothèque Nationale Berne, Geocentrum Hannover ; po 1-nym z: Universitätsbibliothek Bielefeld, Mönchengladbach, Tartu University Library (Estonia), Statsbiblioteket Ar-

⁴¹ O wieloletniej bardzo przyjaznej współpracy z Wilnem można przeczytać w Głosie Uczelni nr 5 z roku 2003. Zob. Czaja, S., Dobrze, że Pan .znowu przyjechał. Głos Uczelni 2003, nr 5, s. 8. [data dostępu lipiec 2014]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=56004>.

hus C (Dania), University Library Vexjö (Szwecja), Yale University Library (USA), Vilson Library (USA), Akademie Ved Ceske republik Praha. Nadesłane zamówienia dotyczyły polskich współczesnych wydawnictw naukowych (książki i artykuły z czasopism). Za granicę wysłano 150 rewersów, z czego zrealizowano 141 (123 wol. wydawnictw zwartych i ciągłych, 2 kserokopie, 16 wydruki z SUBITO). Podobnie jak w latach ubiegłych zamówienia kierowaliśmy najczęściej do bibliotek w Niemczech (137 rewersów), głównie uniwersyteckich : Universitätsbibliothek Tübingen — 29, Universitätsbibliothek Bamberg — 27, Universitätsbibliothek Rostock — 15, Bayerische Staatsbibliothek München — 10, Staatsbibliothek zu Berlin — 9, Universitätsbibliothek Saarbrücken — 8, Universitätsbibliothek Oldenburg — 5, Staatsbibliothek Bamberg — 4, Universitätsbibliothek Greifswald — 4, Berufsakademie Mannheim — 3. W 2005 korzystaliśmy także z księgozbiorów bibliotek: norweskich — 10 zamówień elektronicznych (Nasjonalbiblioteket Oslo; Universitesbiblioteket : Trondheim, Bergen, Rana; Biblioteket for humaniora Oslo, Deichmanske Bibliotek Oslo); bułgarskich — 2 zamówienia; rosyjskich — 1 zamówienie.

W ramach uzupełniania zbiorów prowadzona jest wymiana zagraniczna nie tylko książek ale i czasopism (kraje bałtyckie, Niemcy, USA, Wielka Brytania, Włochy i inne). Jednym z ostatnich kontaktów biblioteki z roku 2011 był kontakt z biblioteką Uniwersytetu w Palermo na Sycylii i uzgodnienie współpracy opierającej się o wymianę książek oraz ludzi. Oto przykład wymiany zbiorów tylko z jednego roku: w 2008 r. na ogólną liczbę zarejestrowanych 392 instytucji wymieniono publikacje ze 193 instytucjami z 33 państw. Z wymiany zagranicznej wpłynęło 1306 książek, 643 woluminy czasopism oraz 4 dokumenty zbiorów specjalnych. Z tej liczby ok. 75 % książek zostało zamówionych, pozostałą część otrzymaliśmy „z rozdzielnika”. Wysłano 3137 jednostek wydawnictw (książki oraz czasopisma) do 104 instytucji. Generalnie trzymano się zasady, iż wysyłamy publikacje zamówione lub kontynuujące wcześniej wysłane tytuły w obrębie danej serii, czasopisma. W tymże samym roku udało się nawiązać współpracę z 8 ośrodkami/osobami: Sekcja Naukowa PAN w Moskwie; Biblioteka Polska w Paryżu; Dr Alan V. Murray z Leeds; Misja PAN w Getyndze; Istituto e Museo di Storia della Scienza z Firenze; University of Macedonia, Thessaloniki; Polskie Towarzystwo Naukowe w Żytomierzu; Ulan-Ude — Buryat State University.

Opisane powyżej dwa przykłady dobrze pokazują tę międzynarodową codzienność bibliotekarzy z Torunia, dzięki której UMK przybywa zasobów, kontaktów i profesjonalizacji w komunikacji naukowej.

Profesjonalizacja dokonuje się także przez udział w ważnych spotkaniach. Pracownicy Biblioteki Uniwersyteckiej coraz częściej biorą udział w międzynarodowych konferencjach, szkoleniach i debatach (Belgia, Francja, Hiszpania, Norwegia, Holandia, Irlandia, Litwa, Niemcy, Szwajcaria, Szwecja, USA, Węgry, Wielka Brytania, Włochy, Turcja) poświęconych bibliotekarstwu, kolekcjom specjalnym (zbiory pomoroznawcze, slawistyczne, graficzne, kartograficzne, stare druki) dokumentacji, najnowszym technologiom (biblioteki cyfrowe, repozytoria, czasopisma OA), informacji i komunikacji oraz integracji europejskiej. Oto przykładowe wyjazdy: *Internet Librarian International 2000*, czyli międzynarodowa internetowa konferencja dla bibliotekarzy i specjalistów zajmujących się wyszukiwaniem informacji, odbyła się w tym roku w Londynie, w centrum konferencyjnym Olympia 2. Uczestniczyła w niej grupa pracowników Biblioteki Uniwersyteckiej, których wyjazd był możliwy dzięki przychylności dyrektora Biblioteki oraz środkom z grantu Tempus. Konferencji, która już od dobrych kilku lat systematycznie pojawia się w kalendarzu bibliotecznych imprez, tradycyjnie towarzyszyła wystawa sprzętu i systemów komputerowych, przeznaczonych dla bibliotek — *LIBTECH 2000*. W tym

roku uczestnicy tego spotkania mieli także możliwości zajrzenia na odbywające się równolegle międzynarodowe targi książki — London Book Fair.⁴²

Bardzo ważnym wydarzeniem związanych z książką w roku 2000 były Międzynarodowe Targi Książki odbywające się we Frankfurcie, ponieważ Polska była tego roku gościem specjalnym. Na Targi udała się spora ekipa bibliotekarzy z Torunia pod opieką dyrektora Stefana Czai, który to wydarzenie opisał: *Biblioteka Uniwersytecka UMK jest inicjatorem i współorganizatorem prezentacji wybranych bibliotek polskich na Międzynarodowych Targach Książki we Frankfurcie nad Menem. Prezentacja ta będzie się odbywała w Międzynarodowym Centrum Bibliotekarskim Targów, w pawilonie 9, i jest niezależna od naszej ekspozycji narodowej w pawilonie 3. Obok naszej Biblioteki, we Frankfurcie zaprezentuje się jeszcze 7 polskich bibliotek.*⁴³ Najważniejszym punktem w programie Targów była pierwsza prezentacja i promocja "Bibliografii stosunków polsko-niemieckich w historii i współczesności", przygotowywanej przez ostatnie 15 lat wspólnie przez Deutsches Polen-Institut w Darmstadt i Bibliotekę Uniwersytecką w Toruniu.⁴⁴

Szczególnie cenne były te inicjatywy, które współorganizowaliśmy za granicą jak te w Wilnie: *Program tegorocznych Dni Polskich w Wilnie (1-3 V) w znacznej mierze wypełniły wystawy i spotkania, których współorganizatorem była nasza Uczelnia, a przede wszystkim Biblioteka Uniwersytecka. W stolicy Litwy przebywała też delegacja UMK, która uczestniczyła we wszystkich imprezach Dni Polskich, przygotowanych zarówno przez nas, jak i polskie placówki dyplomatyczne.*⁴⁵ Innym przykładem współpracy z Wilnem było goszczenie w Toruniu w roku 2002 wystawy insygniów uniwersyteckich: *Na przełomie 2001 i 2002 r. w bardzo reprezentacyjnej Białej Sali Biblioteki Uniwersyteckiej w Wilnie czynna była wystawa "Stepano Batorom Universitetas" — Uniwersytet Stefana Batorego 1919-1939, dla nas, w Toruniu, dość niespodziewana. Zorganizowana z inicjatywy bibliotekarzy wileńskich, cieszyła się niezwykłą frekwencją zwiedzających.*⁴⁶ W roku 2004 do Wilna pojechała polska wystawa, którą przygotował Jan Kotłowski: *W 425-lecie Uniwersytetu Wileńskiego, z okazji podpisania oficjalnej umowy o współpracy pomiędzy UMK a uczelnią wileńską, Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu we współpracy z Instytutem Polskim w Wilnie przygotowała wystawę grafiki zmarłej przed czterema laty Barbary Narębskiej-Dębskiej. W największej galerii Związku Plastyków Litwy — "Arka": w pobliżu Ostrej Bramy, pokazano ponad 50 rycin ze zbiorów własnych Gabinetu Sztuki Biblioteki UMK. Wystawa cieszyła się niezwykłym zainteresowaniem zarówno publiczności, jak i mediów polskich i litewskich. W uroczystości otwarcia uczestniczyli prorektorzy UMK prof. Andrzej Radziwiński i prof. Grzegorz Jarzembski. Sylwetkę artystki i jej związki z Wilnem przybliżył niżej podpisany.*⁴⁷

Po wejściu Polski do Unii Europejskiej w roku 2004, kiedy to nastąpiło otwarcie granic a przepływ kadr stał się łatwiejszy wiele wyjazdów odbywało się w ramach umów o współpracy i wymianie pracowników (Program Erasmus, projekt Communia), lub też związanych jest z pozyskiwaniem nowych grantów lub zbiorów, głównie do Archiwum Emigracji (Francja, Izrael, Kanada, Niemcy, Portugalia, USA, Wielka Brytania).

⁴² Czyżak, D., Biblioteka przyszłości. Głos Uczelni nr 7, 2000, s. 22. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=55903>.

⁴³ Czaja, S., Książki i ludzie ze wszystkich stron. Głos Uczelni nr 2000, s. 13. [data dostępu lipiec 2014]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=55904>. oraz nr 11 z 2000, s. 8.

⁴⁴ Dokładny opis prac bibliograficznych Stefana Czai zatytułowany *Bibliografia raz na tysiąc lat* można znaleźć w Głosie Uczelni z roku 2001, nr 2, s. 8. [data dostępu lipiec 2014]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=55910>. oraz w nr 3 z tego roku na str. 6 wywiad z Karlem Dedeciusem częstym gościem UMK w tych latach.

⁴⁵ Jan Bełkot, Stefan Czaja, Toruńskie Impresje w Wilnie I Kownie. Głos Uczelni : pismo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika nr 5 (2001), s. 13. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=55913>.

⁴⁶ Czaja, S., Skarby USB na UMK. Głos uczelni nr 4, 2002, s. 20. [data dostępu lipiec 2014]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=55923>. O innych wystawach w Wilnie można także przeczytać w 5 nr Głosu Uczelni na s. 9 oraz 12.

⁴⁷ Kotłowski, J., Barbara Narębska-Dębska w Wilnie. Głos Uczelni 2004, nr 13, s. 16. [data dostępu lipiec 2014]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=56020>.

Bardzo ważne były wyjazdy na najważniejszą konferencję międzynarodową świata organizowaną przez IFLA, która gromadzi rokrocznie kilka tysięcy uczestników i odbywa się co rok w innym kraju świata. W roku 2003 uczestniczyły w nich: Bożena Bednarek-Michalska, Dominika Czyżak, Joanna Milewska-Kozłowska, Edyta Urbańska. Była to berlińska konferencja, która nosiła tytuł: „69 IFLA Council and General Conference”. Access Point Library: Media — Information — Culture. Na FILEĘ do Oslo pojechała Bożena Bednarek-Michalska.

Niezwykle cenne były wyjazdy w ramach Projektu Communia, ponieważ zakończyły się zdefiniowaniem pojęcia „domena publiczna”, opracowaniem manifestu Domeny Publicznej, zorganizowaniem międzynarodowego Dnia Domeny Publicznej oraz wdrażaniem licencji Creative Commons odpowiadającej pozbawionemu barier zakresowy upowszechniania dzieł w Internecie. W ramach tych wyjazdów do Turynu, Barcelony, Londynu, Louvain-la-Neuve i innych bibliotekarze mogli pracować w poważnych gremiach i zespołach zarówno prawników, informatyków jak i naukowców, którzy realizowali jeden cel: upowszechnić dorobek nauki bez barier. Współpraca ta zaowocowała nie tylko promowaniem domeny publicznej w Polsce, publikacjami ale i wprowadzeniem do praktyki bibliotecznej — polskich bibliotek cyfrowych statusu prawnego utworu zdigitalizowanego „domena publiczna”. Uświadomiła bibliotekarzom fakt, że dobro wspólne, dziedzictwo kultury nie powinno być zamknięte w magazynach, ale szeroko upowszechnione.

Edyta Urbańska i Joanna Milewska-Kozłowska w Berlinie na konferencji IFLA. Fot. Bożena Bednarek-Michalska. Fotografia ze zbiorów archiwalnych BG UMK. © Biblioteka Uniwersytecka.

Poza tym bibliotekarze uczestniczyli niejednokrotnie w międzynarodowych targach książki w Warszawie, Lipsku i Frankfurcie nad Menem oraz organizowali międzynarodowe wystawy i konferencje. Wyjazdy te szczególnie preferował wieloletni dyrektor Biblioteki Stefan Czaja.

Na uwagę zasługuje także cykl konferencji międzynarodowych związanych z otwartą nauką, które biblioteka organizowała w Toruniu i Bydgoszczy w latach: 2007, 2010 i 2012. Zaproszono wówczas na nie znanych i wybitnych naukowców z Europy specjalizujących się we wdrażaniu nowych modeli komunikacji naukowej, upowszechnianiu publikacji i surowych danych, budowaniu narzędzi służących nauce oraz wykorzystaniu informatyki i Internetu dla służby w nauce. Konferencje te były znane w Polsce w środowisku fachowców a informacje o nich można znaleźć w *Materiałach konferencyjnych EBIB*, http://www.ebib.pl/?page_id=439, gdzie były publikowane.

PODSUMOWANIE

Spoglądając na te dziesiątki lat współpracy międzynarodowej Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu trzeba przyznać, że ani trudny okres powojenny, ani kłopoty w kontaktach w latach późniejszych nie były przeszkodą dla bibliotekarzy w nawiązywaniu kontaktów zagranicznych, które wzbogacały toruńskie zbiory i rozbudzały ciekawość świata i ludzi. Zawsze w bibliotece był ktoś, kto odpowiadał za kontakty zagraniczne i je pielęgnował w takim, zakresie, w jakim to było możliwe i konieczne. Kolejni Dyrektorzy i Rektorzy doceniali ich wagę i je wspierali szczególnie w latach, kiedy Polska otworzyła szeroko swoje granice i świat stał się bliższy.

Współpraca zagraniczna przyczyniła się do tego, że biblioteka w Toruniu nie odbiega standardami od innych europejskich bibliotek. Szczególnie ostatnie 20 lat pozwoliły na taki rozwój, który poprzez bibliotekarzy daje naukowcom w Toruniu dostęp do najnowocześniejszej informacji naukowej, do wszystkich zasobów świata i do narzędzi, które pozwalają pokazywać polski dorobek w świecie i pobierać światowy. Bez współpracy międzynarodowej nie byłoby to możliwe, działanie w izolacji to stagnacja, a kontakty, debaty i wymiana doświadczeń, to rozwój. I tą ścieżką rozwoju podążali bibliotekarze akademicki z Torunia przez 70 lat, co niniejsze zestawienie dokumentuje.

Bibliografia:

1. Styczyńska Adela, *Anglistyka i romanistyka na UMK (1945-51)*. W: Uniwersytet Mikołaja Kopernika : wspomnienia pracowników. Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 1995. s. 316. [data dostępu 20 maj 2014]. Dostępne w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=25684>.
2. Tomczyńska, Maria, *Kronika kulturalno-oświatowa kontaktów U. M. K. z Czechosłowacją*. Głos Uczelni / UMK R. 5 nr 4 (25) (1955), s. 7-8. [data Dostępu 15 maj 2014]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/publication?id=41433&tab=3>.
3. Rosochowicz, Urszula, *Za decentralizacją*. Głos Uczelni / UMK R. 5 nr 3 (35) (1956), s. 4. [data Dostępu 15 maj 2014]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=49412>.
4. Kor. B. U., *W jaki sposób Biblioteka Uniw. w Toruniu korzysta z doświadczeń radzieckich*. Głos Uczelni / UMK R. 4 nr 7 (19) (1954), s. 5-6. [data Dostępu 15 maj 2014]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/publication/41432>.
5. B.P., *Radzieccy uczeni w Uniwersytecie M. Kopernika*, Głos Uczelni / UMK R. 4 nr 7 (19) (1954), s. 2-3. [data Dostępu 15 maj 2014]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/publication/41432>.
6. Tomczyńska, Maria, *Kronika kulturalno-oświatowa kontaktów U. M. K. z Czechosłowacją*. Głos Uczelni / UMK R. 5 nr 4 (25) (1955), s. 7-8. [data Dostępu 15 maj 2014]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/publication?id=41433&tab=3>.
7. Ryszewski, Bohdan, *Biblioteka Uniwersytecka*, w: Uniwersytet Mikołaja Kopernika 1966-1980 T. 2, Wydawnictwo UMK, Toruń 1992, s. 149. [data dostępu maj 2014]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=25643>.
8. Baranowski, Henryk (1920-) ; Galon, Rajmund (1906-1986) ; *Uniwersytet Mikołaja Kopernika, 1956-1965*, Wydawnictwo UMK, Toruń 1965. s. 174. [data dostępu maj 2014]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=25640>.
9. *Kalendarium Uniwersytetu Mikołaja Kopernika*. Archiwum UMK. [data dostępu maj 2014]. Dostępny w: <http://www.archiwum.umk.pl/bazy/kalendarium/>.
10. Smentek, Lidia, *Planetoida Gingericha*. Głos Uczelni 2009 nr. 11. [data dostępu maj 2014]. Dostępny w: <http://glos.umk.pl/2009/11/planetoida/>.
11. Kalemka, Sławomir (1936-2009), *Uniwersytet Mikołaja Kopernika w 1973 roku : rozbudowa i przygotowania do obchodów kopernikowskich*. Maszynopis. UMK Toruń 1973. [data dostępu maj 2014]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=42181>.
12. Sikora, Leszek, Waskan, Jan, *KRONIKA. Biuletyn Informacyjny / Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu 1977 grudzień*, s. 72. [data dostępu maj 2014]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/publication/41562>.

13. Kamila Maj, *Polska książka dziecięca w Oldenburgu*. Głos Uczelni nr 1 z 1988 roku, s. 28-29. [data dostępu 30 maj 2014]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/publication/41613>.
14. Mieczysława Gawrych, Irena Kruszk, Spotkania z kulturą francuską, Głos Uczelni N 2 z 1992, s. 9. [data dostępu 30 maj 2014]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/publication/47784>.
15. Śliwińska, Maria *Propozycje w zakresie modernizacji kształcenia kadr bibliotecznych*, [w:] Maria Bogłowska, Anna ; Day, Joan M. ; Śliwińska, Maria, Rola i funkcje nowoczesnej biblioteki akademickiej : materiały z konferencji zorganizowanej z okazji 50-lecia UMK, 27-29 września 1995 r. Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 1996. s. 203-208. [Dostęp 12 lutego 2014]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=25893>.
16. Czyżak, Dominika: *DEDICATE w Toruniu*, Biuletyn EBIB nr 2 (specjalny) 2000. [Dostęp 12 lutego 2013]. Dostępny w: www.oss.wroc.pl/biuletyn/ebib-sp2/czyzak.html.
17. Śliwińska, Maria *Biblioteczne "dwa kroki w przód, jeden krok wstecz"*, [w:] Maria Bogłowska, Anna ; Day, Joan M. ; Śliwińska, Maria, Rola i funkcje nowoczesnej biblioteki akademickiej : materiały z konferencji zorganizowanej z okazji 50-lecia UMK, 27-29 września 1995 r. Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 1996. s. 163. [Dostęp 12 lutego 2013]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=25893>.
18. EW, Delegacja z Bambergu. Głos Uczelni : pismo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika R. 1=17 nr 6 z 1992 roku. S.8. Dostęp 12 lutego 2013]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/publication/47784>.
19. Nota. Głos Uczelni : pismo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika R. 1=17 nr 3 (1992), s. 3. [Dostęp 12 lutego 2013]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/publication?id=47784>.
20. Śliwińska, Maria *Komputeryzacja Biblioteki cz. 1*. Głos Uczelni nr 2 z roku 1993, s. 14. [Dostęp 12 lutego 2013]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/publication/47785>.
21. *Rola i funkcje nowoczesnej biblioteki akademickiej : materiały z konferencji zorganizowanej z okazji 50-lecia UMK*, 27-29 września 1995 r. / pod red. Joan M. Day i Marii Śliwińskiej ; [tł. Anna Bogłowska et al.]; Uniwersytet Mikołaja Kopernika. Biblioteka Główna. Toruń : Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 1996.
22. Toruń – Oldenburg. 15 lat współpracy. Głos Uczelni : pismo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika 10 (1996), s. 9. [Dostęp 12 lutego 2013]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=55257>.
23. Kamila Maj, *Wystawa dorobku OPiM*. Głos Uczelni nr2,1992, s. 9. [data dostępu 30 maj 2014]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/publication/47784>.
24. Czaja, S., *B. prezydent Ryszard Kaczorowski z wizytą na UMK*. Głos Uczelni, nr 11 1996, s. 13. [data dostępu 30 maj 2014]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=55258>.
25. Urbańska, Edyta: *Centra Dokumentacji Europejskiej w Polsce*. Biuletyn EBIB nr 2 (specjalny) 2000. [Dostęp 12 lutego 2013]. Dostępny w: www.oss.wroc.pl/biuletyn/ebib-sp2/urbanska.html.
26. Czaja, S., *Spotkanie europejskich bibliografów w Marburgu*. Głos Uczelni 2003, nr 4, s. 11. [data dostępu lipiec 2014]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=56003>.
27. (kos), *Toruńskie ekslibrisy w Getyndze*. Głos Uczelni 2003, nr. 12, s. 14. [data dostępu lipiec 2014]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=56010>.
28. Czaja, S., *Dobrze, że Pan .znowu przyjechał*. Głos Uczelni 2003, nr 5, s. 8. [data dostępu lipiec 2014]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=56004>.
29. Czyżak, D., *Biblioteka przyszłości*. Głos Uczelni nr 7, 2000, s. 22. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=55903>.
30. Czaja, S., *Książki i ludzie ze wszystkich stron*. Głos Uczelni nr 2000, s. 13. [data dostępu lipiec 2014]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=55904>. oraz nr 11 z 2000, s. 8.
31. Jan Bełkot, Stefan Czaja, *Toruńskie Impresje w Wilnie i Kownie*. Głos Uczelni : pismo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika nr 5 (2001), s. 13. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=55913>.
32. Czaja, S., *Skarby USB na UMK*. Głos uczelni nr 4, 2002, s. 20. [data dostępu lipiec 2014]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=55923>.
33. Kotłowski, J., *Barbara Narębska-Dębska w Wilnie*. Głos Uczelni 2004, nr 13, s. 16. [data dostępu lipiec 2014]. Dostępny w: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=56020>.